Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

1889
1939

LOLLAND-FALSTERS
ANDELS-SVINESLAGTERI
NYKØBING F.

LOLLAND-FALSTERS

ANDELS-SVINESLAGTERI

NYKØBING F.

LOLLAND-FALSTERS
ANDELS-SVINESLAGTERI
NYKØBING F.

UDARBEJDET AF
SIGV. MØRCH

1939

CENTRAL-TRYKKERIET
NYKØBING F.

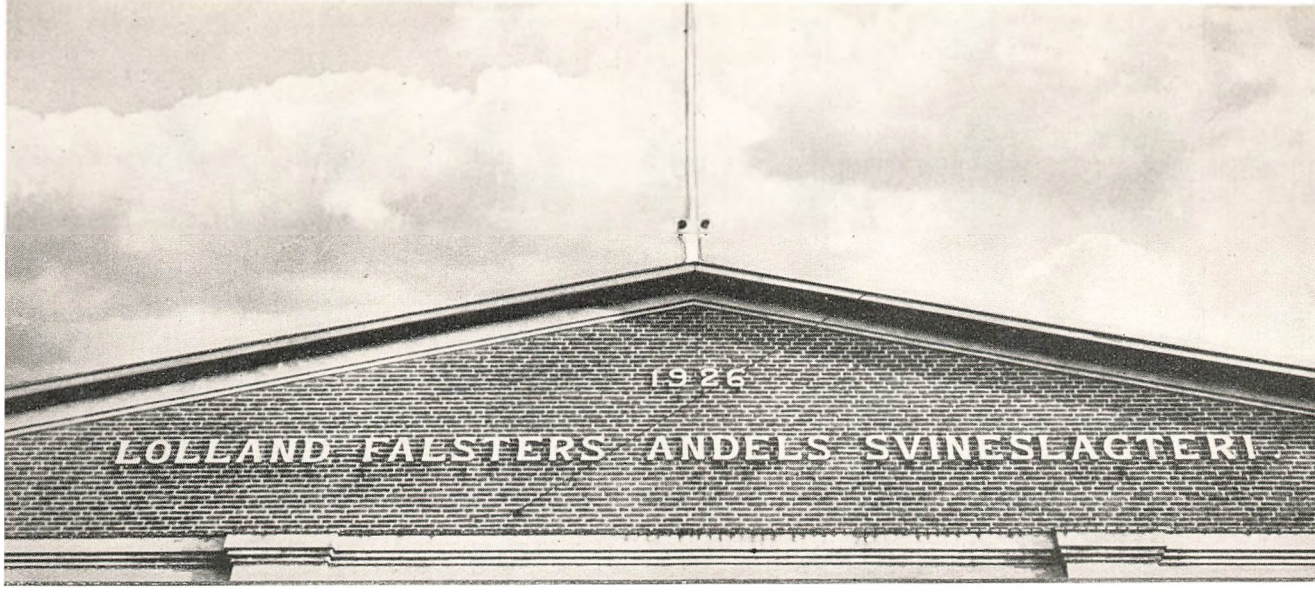

FRA DE ÆLDSTE TIDER har Svinet haft Hædersplads mellem Retterne paa det nordiske Spisebord. Fra den nordiske Mytologi ved vi, at dets Stamfader var Galten Særimner, der i Valhalla var Gudernes Livret paa godt og ondt. Særimner synes at have haft det tilfælles med Adam, at han oprindelig har været ene. Man har i hvert Fald i denne Antagelse en Forklaring paa, at Forsynet havde skabt Særimner saadan, at Flæsket voksede saa hurtigt som Karse. Guderne kunde hver Dag skære saa meget af den, som de ønskede. Næste Dag var Flæsket vokset ud igen.

Til Held for Svineopdrætterne har man aldrig set Mytologiens Trolddom omplantet i det praktiske Liv. Paa et ret tidligt Tidspunkt har Galten aabenbart faaet den Mage, der ophævede Valhalla-Trolddommen og lagde Grisen ind under den almindelige Skabelses Love; thi saa langt vi kan følge Bondens Historie i Norden, ved vi, at Svineavlen har spillet en betydelig Rolle i hans Tilværelse – baade til egen Husholdning og som Salgsvare.

Men Slagtning paa Slagterier stammer fra den nye Tid. Det første Svineslagteri i Danmark blev anlagt i 1865 paa Christianshavn af Grosserer, Etatsraad A. N. Hansen – det andet i 1866 af Grosserer *Philip W. Heyman.* I 1879 fik Provinsen sit første Slagteri, grundlagt i Holstebro af *Magnus Kjær*, der et Par Aar senere – i 1881 – i en Pjece paaviste, at „Danmark som intet andet Land i Verden havde Betingelser for at oparbejde den rigtige Svinetype og det rigtige Flæskeprodukt, der ved en direkte Eksport til England vilde kunne overgaa Hamborg-Flæsket". Og da det danske Landbrug netop i 80'erne var inde i en ond Krisetid, hvor Priserne paa alle Land-

brugsprodukter faldt, oprettedes rundt i Landet det ene Privatslagteri efter det andet, saaledes at man i 1887 havde 11 Privatslagterier i Landet.

Men Slagteritanken var længe om at naa til Lolland-Falster. Her brugte man endnu Forfædrenes Skikke: Man slagtede selv sine Svin hjemme paa Gaarden. I November, der endnu paa Almanakkerne kaldes Slagtemaaned, slagtedes og nedsaltedes paa hver Gaard et Par Svin til Dækning af Gaardens Behov. I Slagtemaaneden duftede Gaardene af Slagtemad, og naar Sulekarret var færdigpakket, kunde man med Sindsro tænke paa Julen og dens Behov.

Bønderne solgte dog ogsaa Svin til Eksport. Den ældste Generation paa Sydhavsøerne kan fortælle mange morsomme Træk herom. Paa Falster og Østlolland skete det som Regel gennem Opkøbere fra Nykøbing. Det var for 50 Aar siden navnlig de to kendte Slagtermestre *Johan Barfoed* og *Danielsen* paa Langgade, der i Fællesskab foretog de største Eksportopkøb. Med Lotte for Enspænderen kom disse Grosserere kørende ud paa Landet fra Gaard til Gaard, lod sig Svinene forevise, købte og mærkede dem, og derpaa var det Bøndernes egen Sag at transportere de solgte Svin i Tremmevogne ind til Nykøbing Havn, hvor de skulde leveres ombord i Damperen „Thorvaldsen", som man noget respektløst gav Øgenavnet „Svinevaldsen". Naar Damperen var fuld, sattes Kursen mod Kiel eller Lübeck, og herfra tiltraadte Svinene deres sidste Rejse til Hamborg til de store tyske Slagterier.

Ældre Folk vil endnu mindes den Misfornøjelse, der herskede med Drikkepengesystemet foran Damperen paa Nykøbing Havn. Skønt det var en udtrykkelig Aftale, at Bønderne ikke skulde betale Drikkepenge, saa var Praksis den, at man fik lang Ventetid, hvis man ikke gav Drikkepenge, og denne Omgaaelse af Salgsbetingelserne blev Forbilledet til det første Skilt, der blev opsat i Gaarden paa det senere Svineslagteri i Nykøbing: „Her maa hverken gives eller modtages Drikkepenge". Dette var, hvad man kunde kalde Dobbeltgaranti.

Da Slagterisagen kom til Sydhavsøerne

1887 Eksporten af levende Svin ophørte i 1887, da vi her i Landet fik Svinepest, og Tyskland som Følge heraf forbød Indførselen. Dette gav Anledning til, at Tanken om Oprettelse af Svineslagterier blev levende overalt i Landet, men det var den daværende Formand for Horsens Land-

brugsforening, Seminarielærer P. Bojsen, Gjedved, der først fik Tanken ført ud i Livet ved at slaa til Lyd for et Andels-Slagteri i Horsens, der begyndte sit Arbejde i 1887. Bojsens første Tanke var egentlig, at der i Lighed med Andelsmejerierne skulde lægges et Slagteri i hvert Sogn, men til Slagterisagens store Gavn gik han senere bort fra denne Tanke og slog til Lyd for, at en Egn, d. v. s. en større Bys Opland, sluttede sig sammen om at bygge et Slagteri, og den 14. Juli 1887 er Andels-Slagteriet i Horsens' Stiftelsesdag, og derefter følger Rækken af Andels-Slagterier over hele Landet, saaledes at der i Løbet af et Aarstid var hele 7 Andels-Slagterier i Gang Landet over.

Aaret efter kommer Idéen frem paa Lolland-Falster, hvor Folketingsmand 1888
Rasmus Claussen og Redaktør *Aage Jordan* gaar ind for Tanken med fuld Musik, og i Løbet af det kommende Aar bliver Lolland-Falsters Folketidende den „Slagmark", hvor Meningerne krydses — store Referater og talrige Indlæg om Svineavl og Slagtning offentliggøres. Blader man den gulnede Aargang 1887 igennem, er der næppe eet Numer, uden at man læser stort og smaat om Svineslagterier og Oplysninger om rationel Svineavl.

Den 9. Januar 1888 bringer Bladet en stor Artikel af P. Bojsen, der nærmere begrunder, hvorfor man bør bygge *Andels* og ikke Aktieslagterier. Han hævder, at Aktier har en særlig Evne til i daarlige Tider at samles paa Enkeltmands Haand, og der opstaar da det Misforhold, at Slagteriets Ejere og de svineproducerende Landmænd faar stik modsatte Interesser, idet de første vil have *lave* og de sidste *høje* Svinepriser, og dette avler Mistillid i det gensidige Forhold.

Denne Artikel sætter omgaaende Dyrlæge *J. Jeppesen*, Lundbygaard, (Fader til den senere Undervisningsminister F. Jeppesen Borgbjerg) i Sving, idet han faa Dage senere skriver en Artikel om Svineholdet og slutter med de forjættende Ord: „Nu ønsker jeg at undersøge, om der er Sandsynlighed for, at det kan lykkes at oprette et Andels-Svineslagteri paa Lolland-Falster."

Dyrlæge Jeppesens Artikel sætter Gang i Sagen. Paa *Nørre Ørslev Højskole* holdtes dengang som nu det aarlige Fastelavnsmøde til Drøftelse af Landbrugsspørgsmaal. Dette Aar var Mødet henlagt til Nykøbing, og Mødet lededes som sædvanlig af Skolens Forstander, *Niels Højgård* (Fader til vor berømte Landsmand, Ingeniør Knud Højgaard). Dagens Foredragsholder var *Povl Petersen*, Svensbjærg, der skulde tale om „Svineavl og Omsætning".

Povl Petersen pegede her paa, at England i Fremtiden vilde blive vort store Marked, saafremt vi vilde gaa bort fra at producere store og fede
 Svin og i Stedet for producere smaa og magre — de saakaldte „Sengsvin"

(Sengsvin kommer af den tyske Glose „zu zengen", der betyder at *svide*). Men Sensationen i Povl Petersens Foredrag var Oplysningen om, at England i 1885 havde indført 450 Millioner Pund Flæsk, hvoraf Danmark kun havde leveret ialt 16 Millioner Pund. Dette var den første Markedsanalyse, dansk Landbrug havde foretaget, og den viste altsaa en bred Margin for dansk Initiativ, hvis vi forstod at rette os efter de engelske Kunders Ønsker. — Set paa Baggrund af, at man saa sent som paa Slagteriets Generalforsamling 1939 havde en stor Diskussion om, hvordan man skal bringe de lolland-falsterske Svin op i første Klasse, er det meget fornøjeligt at læse Povl Petersens 50 Aar gamle Anvisning paa, hvorledes den langstrakte engelske Bacongris skulde laves. Man skulde, sagde han, benytte de mest langstrakte Søer blandt Landracen og parre dem med den engelske Yorkshireorne. Derved vilde man opnaa det rigtige Længdemaal, men, fortsatte han: „Der er den Mangel ved dette Afkom, at det giver *vel* lidt Skinke, men dette faar vi frem ved at parre med Berkshire-Ornen. Men dette er kun Halvdelen. Fodringen maa være tarveligere endnu. Man maa kunne taale at høre sine Grise skrige. Man maa give dem tarveligere Føde og lade dem æde op. Grisene kan næsten fødes op paa Avner, Vand og Skrig. En Mand i Jylland havde givet sine Grise denne Kost, og Tilskudsfoderet i Korn havde kun kostet ham 8 Øre om Dagen . . ."

Dette for sin Tid opsigtvækkende „Kursus i Svinets Røgt og Pleje" gav naturligvis Anledning til en rask Diskussion, under hvilken Skeptikerne mente, at der ikke var meget Sul at vente af *den* Fodring, men Diskussionen mundede iøvrigt ud i, at man rejste Spørgsmaalet om Oprettelse af et Andels-Svineslagteri i Nykøbing, og før man skiltes, havde man nedsat et Arbejdsudvalg, bestaaende af følgende: Mejeriejer *Højgaard*, Aunede, *Godtfred Hansen*, Holleby, Forpagter *Lacoppidan*, Pederstrup, Konsulent *Lindholm*, Mosegaard, Proprietær *Holm*, Stokkemarkegaard, Gaardejer *Bædkel*, Sjælstofte, Gaardejer *H. Hasling*, Herritslev, Gaardejer *Jørgen Justesen*, Thorslunde, Partikulier *H. J. Petersen*, Nykøbing (forhen Elisabogaarden), Gaardejer *Chr. Kruse*, Ulslev, Gaardejer *A. Larsen*, Marrebæk, Gaardejer *H. J. Petersen*, Landbogaard, Forstander *Niels Højgård*, Nr. Ørslev, Propr. *O. Rasmussen*, Gaabense, Dyrlæge *Jeppesen*, Lundbygaard, og Gaardejer *P. Jensen*, Horreby.

Udvalget valgte senere Partikulier *H. J. Petersen*, Nykøbing, til Formand.

Udvalget paabegynder nu en Agitationskampagne, dels ved Møder, dels ved personlig Paavirkning og ved Artikler og Notitser i Pressen. Tre Maa-

neder efter Fastelavnsmødet indbyder Udvalget den 26. Maj til et Møde i Nykøbing. Der er kun mødt 50 Mennesker fra Stiftets forskellige Egne. Udvalget er skuffet. Formanden oplyser, at medens der paa Vestlolland synes ringe Interesse for Sagen, har man Haab om god Tilslutning fra de øvrige Egne i Stiftet, og paa dette Haab nedsættes et Tremandsudvalg, bestaaende af Partikulier *H. J. Petersen*, Dyrlæge *Jeppesen* og Proprietær *O. Rasmussen*, til at udarbejde Prospekt og Indbydelseslister til Garantitegning og Levering af Svin samt til Udarbejdelse af Love for det paatænkte Andels-Svineslagteri. – Udvalget tager sig god Tid til Arbejdet, og Folk begynder at blive utaalmodige. Den 13. Juli beklager en Indsender i Pressen sig over, at der ikke er den rette Fart i Andelstegningen. „Op derfor Venner og tag bedre fat", tilraaber han Udvalget.

Det blev ikke et Raab i Ørkenen. Kort efter holdes Møder i Nr. Alslev, Højmølle Kro, Horreby, Frejlev, Marrebæk og Nykøbing, hvor Hr. *Krohn*, der er tilkaldt fra Slagteriet i Holstebro, anbefaler at bygge et Slagteri med en Kapacitet paa mindst 12,000 Svin. Det vil koste Kr. 45,000,00, hvoraf en Trediedel kan laanes. Driftskapitalen sættes til Kr. 70,000,00. Der skal altsaa rejses en Kapital paa Kr. 100,000,00 med solidarisk Forpligtelse, uden at Andelshaverne kommer af med en eneste Øre.

Møderne forløber med vekslende Held. Dog kan H. J. Petersen paa det sidste Møde i Nykøbing oplyse, at der nu er tegnet Kr. 20,000,00 i Garantisum – men endnu har man altsaa kun 20 Procent af det Beløb, man har foresat sig at tegne. Krohn fra Holstebro, som deltog i Mødet, udtalte sin Forbavselse over, at Handelsstanden i Nykøbing ikke var mødt frem ved en Lejlighed som denne, idet et Slagteri ikke blot vilde gavne Landmændene, men hele Byen.

Efterlysningen ses at have virket; thi i Nykøbing Byraads første Møde 1889
i det nye Aar – den 8. Januar – rejses Spørgsmaalet om, paa hvilken Maade Byen kan vise sin Interesse for et eventuelt Andels-Svineslagteri. Diskussionen viser, at man staar overfor noget nyt, og at man har vanskeligt ved indenfor Lovens Rammer at finde en passende Form for Støtte, men der er Velvilje tilstede, og der nedsættes et Velfærdsudvalg, bestaaende af de tre Byraadsmedlemmer: Overretssagfører *Holst*, Fabrikant *M. Møller* og Konsul *N. Nielsen*, til at overveje Sagen.

Paa et Møde den 15. Februar konstaterer det nedsatte Tegningsudvalg, at der nu er tegnet 2600 Tdr. Hartkorn og Kr. 60,000,00 i Garantisum, og
 den 25. Februar indrykkes den første Bekendtgørelse vedrørende Slagteriet.

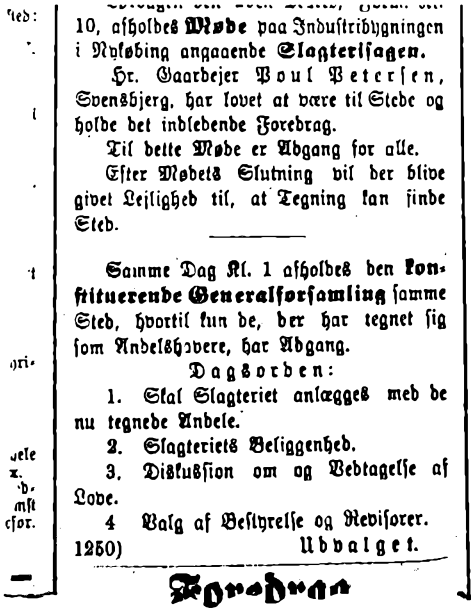

10, afholdes **Møde** paa Industribygningen i Nykøbing angaaende **Slagterisagen.**

Hr. Gaardejer Poul Petersen, Svensbjerg, har lovet at være til Stede og holde det indledende Foredrag.

Til dette Møde er Adgang for alle.

Efter Mødets Slutning vil der blive givet Lejlighed til, at Tegning kan finde Sted.

Samme Dag Kl. 1 afholdes den **konstituerende Generalforsamling** samme Sted, hvortil kun de, der har tegnet sig som Andelshavere, har Adgang.

Dagsorden:

1. Skal Slagteriet anlægges med de nu tegnede Andele.
2. Slagteriets Beliggenhed.
3. Diskussion om og Vedtagelse af Love.
4. Valg af Bestyrelse og Revisorer.

1250) Udvalget.

Den indvarsler til stiftende Generalforsamling den 2. Marts 1889, og Annoncen ses hosstaaende.

Men nu var Uheldet atter ude efter det haardtprøvede Udvalg, idet der 2. Marts indtraf en Snestorm, der standsede saavel Toggang som Trafik paa Landevejene, og kun de Andelshavere, der boede nærmest Nykøbing, naaede frem til Generalforsamlingen, der som en Følge af Uvejret næppe havde samlet 100 Mennesker. Udvalgets Formand foreslog derfor, at man udsatte Generalforsamlingen til den 16. Marts, hvilket vedtoges.

Denne Udsættelse skabte en livlig Bladpolemik for og imod, men ved Mødet den 16. Marts var der ikke af Naturen lagt Hindringer i Vejen for Udvalget, og det synes ogsaa, som om det skarpe Ordskifte i Aviserne har øget Landmændenes Lyst til at komme til Mødet, der afholdtes i Industribygningens Teatersal.

Referatet, der fremkom den 18. Marts, beretter i hvert Fald, at „Mødet var besøgt af saa mange, som Lokalet kunde rumme, ca. 500 Mennesker". *Povl Petersen*, Svensbjærg, der paa Februarmødet 1887 havde givet Stødet til, at Arbejdet kom i Gang, var atter indkaldt og klarlagde i et indledende Foredrag Situationen, hvortil Udvalgets Formand, H. J. Petersen, sluttede sig med Opfordring til at tegne sig paa de fremlagte Lister. Han suspenderede Generalforsamlingen i en halv Time, og da han genaabnede den, kunde han meddele, at godt 100 i Forsamlingen havde efterkommet Opfordringen og tegnet 500 Tdr. Hartkorn og Kr. 10,000,00 i Andelskapital. Der var derefter ialt indtegnet 560 Andelshavere med 2,700 Tdr. Hartkorn og en Garantisum paa godt Kr. 70,000,00.

Hans første Spørgsmaal: Skal Slagteriet derefter grundlægges paa Basis af de nu indtegnede Andele? besvaredes med dundrende Majoritet, idet kun faa stemte imod.

Det næste Spørgsmaal: Hvor skal Slagteriet ligge? blev overladt til Bestyrelsens Afgørelse. Derefter forelagdes Udkastet til Love, som vedtoges.

Endelig valgtes Bestyrelse og Revisorer. Til Bestyrelsen skulde vælges en for hver Folketingsvalgkreds og valgt blev følgende:

1. Kreds (Nakskov) .. .. Mejeriejer Højgaard, Aunede.
2. Kreds (Maribo) .. .. Gaardejer H. P. Jensen, Alminde.
3. Kreds (Sakskøbing) . .. . Gaardejer Jørgen Jensen, Radsted.
4. Kreds (Nykøbing) . .. . Gaardejer H. P. Mortensen, Sdr. Ørslev.
5. Kreds (Stubbekøbing) . .. . Gaardejer O. Rasmussen, Gaabense.

Ved frit Valg valgtes: Gaardejer Niels Gaard, Nr. Ørslev og H. J. Petersen, Nykøbing.

Til Revisorer valgtes: Redaktør Aage Jordan, Nykøbing og Forstander Niels Højgård, Nr. Ørslev.

Umiddelbart efter Generalforsamlingen konstituerede Bestyrelsen sig med *Jørgen Nielsen*, Radsted, som Formand og *Niels Gaard*, Nr. Ørslev, som Næstformand.

Lolland-Falsters Andels-Svineslagteri var dermed efter lange og trange Besværligheder stiftet. Nu kunde man begynde at rejse Bygningerne — naar man havde faaet noget at rejse dem paa.

Den 29. April meddeler Bestyrelsen, at der nu er tegnet 3,500 Tdr. Hartkorn med en Garantikapital paa Kr. 80,000,00, og det meddeles, at „Slagteriet vil blive anlagt i samme Størrelse som Masnedsund-Slagteriet". Arkitekt *Wendelbo-Madsen*, Aarhus, der har anlagt flere af de jyske Andels-Slagterier, skal levere Tegninger og Overslag. Den 11. Maj meddeler Udvalget, at det har udset en Plads paa Nykøbing Mark med Afløb til offentligt Hovedvandløb. Pladsen var den Grund, hvor Slagteriet fremdeles ligger, og det offentlige Vandløb var Tingsted Aa umiddelbart Nord for Pladsen, der tilhørte Udvalgsformanden, Gaardejer H. J. Petersen. Til Bestyrelsens Overraskelsen sker der nu paa Trods af den milde Vind fra Byraadet dette, at Byens Sundhedskommission forbyder at anlægge Slagteriet paa bemeldte Mark, før Byens Kloak er bygget. Dette Forbud afføder, at Redaktør Jordan den følgende Dag affyrer følgende Salve i Folketidende: „Den samme Sundhedskommission, der inde i selve Byen taaler, at et Mejeri lader sit sure, væmmelige Affald staa og sive i aabne Grøfter i et tæt bebygget Kvarter og opfylder Luften viden om med en modbydelig Stank, og som tillader, at Voldgraven (som laa, hvor nu Voldgades sydligste Beboelseshuse ligger) fyldes med Snavs og Uhumskheder som den værste Mødding — *den samme*
11 velvise Sundhedskommission faar pludselig svære Betænkeligheder, naar en

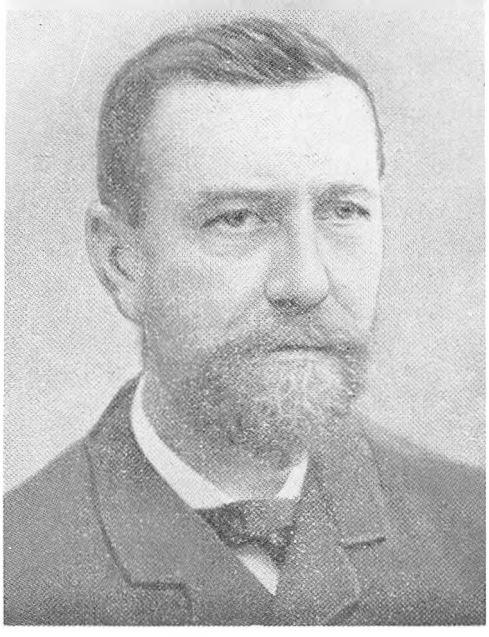

Gaardejer Jørgen Nielsen, Radsted,
Slagteriets første Formand 1889—1891

saa proper og renlig Anstalt som et Svineslagteri skal anlægges. – Det er givet, at faar Slagteriet ikke Lov til at bygge paa den Plads, saa bliver Slagteriet ikke ved Nykøbing".

Hvad der i de følgende Dage er sket bag Kulisserne i Nykøbing, kan man ikke følge, men kun fire Dage senere – den 17. April – meddeles det, at Sundhedskommissionen har givet Tilladelse til at opføre Slagteriet paa den udvalgte Plads paa Betingelse af, at der opnaas Tilslutning for Afløbet til Byens *eventuelle* Kloak. Indtil da tillades Afløb til Aaen. – Dette kunde Slagteriet jo intet have imod, og dermed var de sidste Forhaandsvanskeligheder ryddet af Vejen.

Den 17. Maj meddeltes det, at Bestyrelsen havde afsluttet Handel med Partikulier H. J. Petersen, Elisabogaarden, om Købet af 2 Tdr. Land til en Pris af Kr. 4,000,00. Arealet laa Øst for Søvejen, altsaa uden Adgang til Jernbanespor. Bestyrelsen havde ogsaa været i Forhandling med Avlsbruger *Chr. Hansen*, hvis Jord med Avlsgaard (senere Gæstgiveriet „Det kolde Ben") laa paa den vestlige Side af Søvejen med Adgang til Jernbanespor, men Chr. Hansen havde forlangt Kr. 14,000,00 for sin Jord, Bygningerne indbefattet, og Bestyrelsen havde derfor været af den Mening, at „ogsaa Grund kan købes for dyrt". Man købte derfor H. J. Petersens Jord for Kr. 4,000,00, hvilket var billigt – i hvert Fald i første Omgang.

Næstformanden, Niels Gaard, er imidlertid afgaaet ved Døden, og i hans Sted indvælges som Næstformand den Mand, der senere skulde faa stor Betydning for Slagteriet i dets første Tiaar, Gaardejer *H. P. Mortensen*, Sdr. Ørslev. Der nedsættes et Byggeudvalg bestaaende af H. P. Mortensen, O. Rasmussen og H. J. Petersen, og der følger nu en ekstraordinær Generalforsamling, refereret 13. Juni, hvor Formanden oplyser, at den sjællandske Bondestands Sparekasse vil stille Byggesummen til Raadighed, og der foreligger Tilbud om, at Nykøbing-Slagteriet kan overtage Maribo-Slagteriet for Kr. 48,000,00 – et Forslag, som Bestyrelsen mener er værd at overveje. Men det forkastes med 139 Nej mod 102 Ja.

Ved det efterfølgende Bestyrelsesmøde vedtoges det at bygge Slagteriet

Disse to Billeder, der velvilligst er overladt Slagteriet af den nu 84-aarige Murermester H. Lublin, Nykøbing F., viser Avlsbruger Chr. Hansens Ejendom, senere Gæstgiveriet „Det kolde Ben". I Baggrunden t. v.: Banegaardens Varehus ved Jernbanesporene, som man ikke fik Adgang til i første Omgang. Nedenfor: Rejsegildet paa Slagteriet i 1889; t. v. med Tegningen i Haanden H. Lublin, der under Slagteriets Opførelse var Murerformand hos Rosendahl, og som gennem mange Aar var Slagteriets Murermester ved senere Nybygninger og Udvidelser

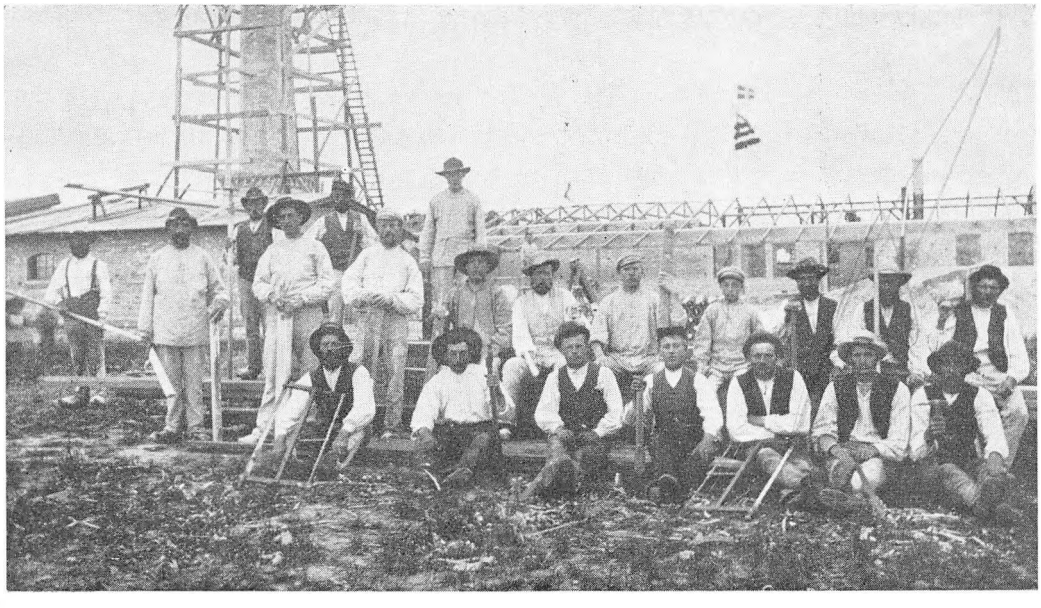

Chr. Petersen,
Slagteriets første Direktør

efter den *mindste* af de foreliggende Tegninger — et Projekt, som Arkitekten havde anslaaet til 13 à 15,000 Kr. — en Beslutning, der hurtigt kom til at svide til Slagteriets Byggekonto, idet det „fra Fødslen" blev bygget for smaat.

Efter indhentede Tilbud blev Arbejdet med Opførelsen overdraget til følgende: Murer- og Tømrerarbejdet til Schultz & Larsen, Jernarbejdet til I. B. Bruun & Søn, Blikkenslagerarbejdet til Chr. Haagensen, ildfaste Sten og Cement til I. S. Gram, Mursten til Ole Andersen, Taaderup Teglværk.

Schultz & Larsen antog Murermester C. Rosendahl til at udføre Murerarbejdet.

Den 21. November kom Slagteriet i Gang

Den 24. August meddeles det, at Bestyrelsen har antaget Bogholder Chr. Petersen, Faaborg, som Direktør og Forstander Niels Højgård, Nr. Ørslev, som Bogholder.

I Nykøbing Byraads Møde den 4. Oktober andrager Slagteriet om at faa Borgerskab med Købmandsnæring for derved at vinde Ret til at have Kreditoplag, og dette giver Anledning til et pudsigt Fortolkningsjuristeri angaaende Slagteriets Borgerret. I Byraadet rejstes Spørgsmaalet, om Slagteriet var at betragte som et „Interessentskab" eller et „Aktieselskab". Byfogedfuldmægtig Michelsen skar gennem Taagen ved at paavise, at det ikke var muligt at hindre Slagteriet i at faa Købmandsborgerskab, idet et hvilket som helst af Bestyrelsens Medlemmer kunde løse Borgerskabet i sit Navn og overlade Bestyrelsen Brugen af dette med Ret til Kreditoplag... Sagen udsattes, idet man ønskede nærmere at se paa Slagteriets Vedtægter med det Resultat, at Slagteriet fik det ønskede Købmandsborgerskab.

Den 19. November indrykker Direktør Chr. Petersen Slagteriets første Annonce angaaende Modtagelse af Svin, og *den 21. November 1889* begyndte

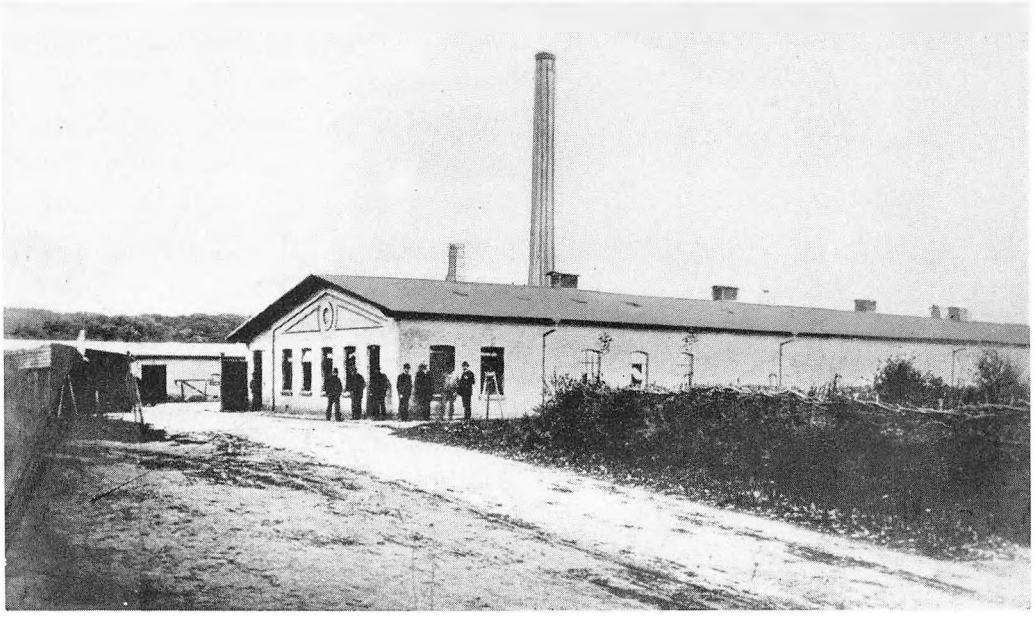

Det første Slagteri, opført 1889

Slagteriet at slagte, og det noteres i Pressen, at der leveredes 108 Svin, hvis Slagtning foregik med stor Præcision, idet Slagtningen tilendebragtes i Løbet af 5 Timer. Desværre, skrives der, var der ikke saa faa, altfor store og fede Svin imellem, som opnaaede 3. Klasses Notering.

Den første Slagtning lededes af Mester *Chr. Nielsen* — den Mand, der i de følgende 35 Aar stod som Slagteriets dygtige og samvittighedsfulde Slagtermester.

Store Overskridelser ved Opførelsen

Den 12. December 1889 afholdtes den første ekstraordinære Generalforsamling, og paa denne oplyste Formanden, at Slagteriets Opførelse havde kostet ialt Kr. 51,000,00 mod budgetterede Kr. 30,000,00.

Paa denne Generalforsamling valgtes *Morten Jensen,* Idestrup, til Slagteriets Revisor — en Stilling, han kom til at beklæde i mange Aar.

Slagteriet begynder nu at finde sin Arbejdsform. De ordinære Generalforsamlinger skulde i Henhold til de første Love holdes i April Kvartal

1890

Forstander Niels Højgård, Nr. Ørslev.
Slagteriets første Bogholder

og blev som Regel holdt i første Halvdel af Maj. – Den første ordinære Generalforsamling i Maj 1890 forløber idyllisk, men allerede i de følgende Sommermaaneder viser det sig, at Slagteriet er bygget for smaat. I November maa man udvide Svalegangene, og man maa, tvunget af Ulemperne ved ikke at ligge ved Jernbanespor, henvende sig til den dyre Genbo, Avlsbruger Chr. Hansen, for at forhandle om Køb af et Areal, paa hvilket man kunde anlægge Sporvej til Banelegemet. Medens man ligger i disse Forhandlinger, fremsætter den ene af Revisorerne, Redaktør Jordan, overfor Bestyrelsen den sensationelle Meddelelse, at der ifølge troværdige Mænds Udsagn i den sidste Tid skal være blevet blandet amerikansk Fedt i Slagteriets eget „prima dansk Svinefedt", som det kaldtes paa Skiltene i Butikerne, og denne Meddelelse falder som en Bombe, der for flere Aar slaar en Revne i Tillidsforholdet mellem Andelshaverne og Ledelsen. Slagteridirektør Chr. Petersen paatager sig hele Skylden, og efter svære Kampe indenfor Bestyrelsen medfører Affæren, at der nedsættes et Kontroludvalg til at følge Direktørens Dispositioner.

Paa en ekstraordinær Generalforsamling den 7. Februar 1891 kom det til et voldsomt Opgør mellem Ledelsen og Andelshaverne, der var mødt 700 Mand stærke, og Diskussionen var saa varm, at Bestyrelsen forbød de tilstedeværende Repræsentanter for Pressen at referere Forhandlingen, men af mundtlige Overleveringer ved man, at Generalforsamlingen var et rent Braavallaslag, og Debatten endte med, at Landstingsmand H. C. Hansen, Kartofte, fik vedtaget en Resolution, der udtalte en Beklagelse over de skete Uregelmæssigheder, samt Tillid til, at noget lignende aldrig mere vilde ske.

Den 15. Maj havde Slagteriet afholdt sin ordinære Generalforsamling, hvor Formanden oplyste, at Slagteriet i sit første Leveaar havde modtaget 11,436 Svin, hvoraf 6764 fra Andelshavere og 4672 Købesvin. De var betalt med henholdsvis Kr. 311,578,00 og Kr. 245,504,00. Nettooverskudet androg Kr. 9,355,00.

Ved Bestyrelsesvalget stemte Oppositionen H. J. Petersen ud af Bestyrelsen som det første „Offer" for Fedtblandingsaffæren, og i hans Sted valg-

tes Gaardejer *Bonne Petersen*, Killerup (Faderen til den senere Formand P. Petersen, Killerup). – Paa Generalforsamlingen nedlagde Jordan sit Mandat som Revisor, og i Aarets Sommerrevy i Nykøbing fik Bestyrelsen sit „Fedt" i følgende Vers:

Nu fornylig holdt man et bevæget Møde,
som kun angik dettehersens Slagteri.
Det er ikke nok, at Svinene maa bløde,
selv med deres Fedt man vilde lave Grin.
Der var kommet noget løjerligt i Fedtet,
som de ovre i Amerika har hittet.
Føj for Pokker, skreg man, hvad er det for Smørelse?
Jeg skal love for, at det har voldt Forstyrrelse!

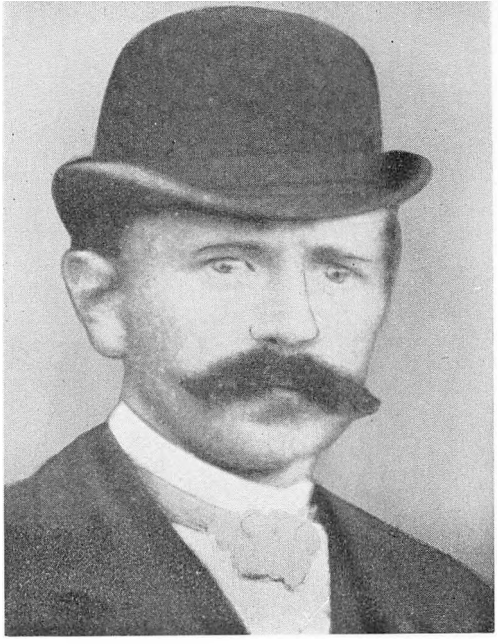

Chr. Christensen,
Slagteriets anden Direktør 1892—1899

Spot og Skade følges jo ad, siger man, og den ulykkelige Fedtaffære blev gennem flere Aar et ømt Punkt paa Generalforsamlingerne.

Da Tietgen vilde underlægge sig Andels-Slagterierne

Den 11. Maj 1891 afholdtes i København et Møde af stor Interesse for Slagterisagen. Det var *C. F. Tietgen*, der til Drøftelse fremsatte et Forslag om en Sammenslutning af alle Danmarks Svineslagterier i eet Selskab under Navnet „De danske Svineslagterier". Kapitalen skulde tilvejebringes ved Bankkredit, Prioritets-Aktier og Andels-Aktier, fordelt mellem de enkelte Slagterier i Forhold til det slagtede Antal Svin, men hver Halvdel for sig – den ene mellem Andels-Slagterierne, den anden mellem Privatslagterierne. Der skulde vælges en Bestyrelse paa 5 Mand, valgt af et Repræsentantskab paa 34, nemlig 17 fra Andels-Slagterierne og 17 fra Privatslagterierne, saaledes at hver Gruppe valgte 2 Bestyrelsesmedlemmer og alle Repræsentanter i Forening den femte, der skulde være Bestyrelsens Formand.

P. Bojsen, Gjedved, slog i en Artikel til Lyd for at antage dette Forslag. Han skrev, at selvom de enkelte Kredse taber en Del i Indflydelse paa Driften, er andre Fordele ved Sammenslutningen saa store, at Forslaget efter Bojsens Mening burde gennemføres. Men Andelshaverne i de enkelte Kredse havde ikke Fidus til Forslaget, og det lykkedes som bekendt aldrig at gennemføre det.

1892

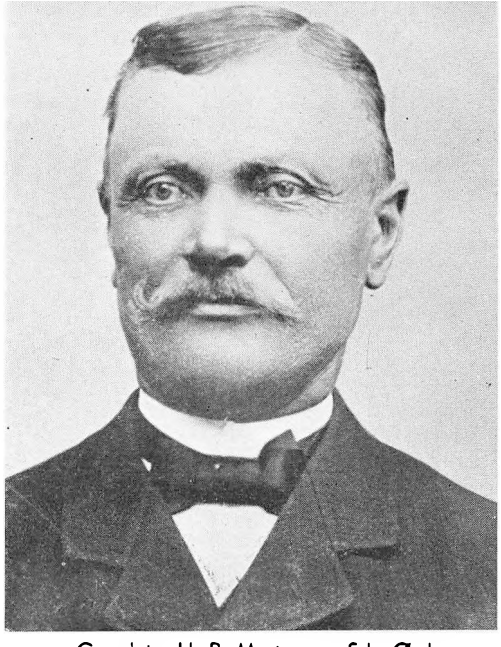

Gaardejer H. P. Mortensen, Sdr. Ørslev, Slagteriets anden Formand, 1891—1902

Paa Slagteriets Generalforsamling den 7. Maj 1892 oplyses, at der er modtaget 14,816 Svin mod 11,432 Aaret forud, men Overskudet andrager kun 3,651 Kroner eller ½ Øre pr. Pund. De gamle Stridigheder viser sig atter ved Bestyrelsesvalget, idet Jørg. Nielsen, Radsted, falder som Formand. I det paafølgende Bestyrelsesmøde vælges den hidtilværende Næstformand, Gaardejer *H. P. Mortensen*, Sdr. Ørslev, til Formand og Gaardejer *O. Rasmussen*, Gaabense, til Næstformand.

I Løbet af Sommeren 1892 bliver Direktør Chr. Petersen uhelbredelig syg og dør den 13. November, kun 26 Aar gammel.

Den 23. December samme Aar antager Bestyrelsen Direktør *Chr. Christensen*, Skanderborg Andels-Slagteri, som Slagteriets fremtidige Leder, og han er hurtig klar over, at Slagteriet er for lille. Paa Generalforsamlingen den 13. Maj 1893 faar Bestyrelsen Bemyndigelse til at optage et Laan paa Kr. 11,000,00 til en Udvidelse, og da Aarsudbyttet er godt – Købmand Philip Sørensen, der sidder i Bestyrelsen opgør det til 12 Procent, – er Generalforsamlingen velvillig og bevilger Udvidelsen, der ved den efterfølgende Generalforsamling i 1894 viser sig kun at have kostet 7,962 Kroner. Til Gengæld synes den at have været for lille; thi paa Generalforsamlingen den 19. Maj 1895 ventilerer Formanden Muligheden af en ny Udvidelse, idet Mester Nielsen erklærer, at naar der ankommer 500 Svin pr. Uge, og han kun har Plads til 200 i Kølegangen, kan han ikke faa Svinene ordentlig afkølet. Bestyrelsen foreslaar derfor at anskaffe et moderne Køleanlæg til Kr. 20,000,00. Der synes dog ikke at have været nogen mild Stemning for Forslaget. Bestyrelsen tør i hvert Fald ikke sætte det under Afstemning, men foreslaar at dæmme op for Tilgangen af Andelshavere ved at sætte Indskudet op fra 5 til 10 Kroner.

1896

Dette Forslag vedtages, men det afstedkommer, at Vestlollikerne i al Stilhed forbereder et „Oprør", der paa et Møde i Nakskov den 20. Februar 1896 slaar ud i lys Lue. Mødet er besøgt af 350 vestlollandske Landmænd, der paa *Erhard Frederiksens* Forslag vedtager at nedsætte et Udvalg til Oprettelse af et Andels-Svineslagteri i Nakskov. Vedtagelsen opskræmmer

Slagteriets første Arbejderstab ca. 1889

Bestyrelsen for Nykøbing-Slagteriet i den Grad, at Bestyrelsen faa Dage senere, den 26. Februar, holder et Møde, hvor det vedtages at tilbyde eventuelle nye Andelshavere fra Nakskov-Egnen Optagelse som Andelshavere mod „moderat Indskud". Vestlollikerne besvarer imidlertid ikke Tilbudet, og Bestyrelsen rykker derefter den ordinære Generalforsamling frem til 4. April, hvor Formanden oplyser, at han har forsøgt Forhandling med Vestlollikerne, men „der er i den sidste Tid ikke hørt noget fra dem", og Bestyrelsen er nu klar over, at det ikke er ved at „forhøje Entréen", at man vinder frem. Bestyrelsen maa derefter genoptage sit Forslag om at anskaffe et moderne Køleanlæg, og Prisen, der paa forrige Generalforsamling ansloges til Kr. 20,000,00, er nu steget til Kr. 44,000,00. Mester Nielsen erklærer, at han ikke længere kan tage Ansvaret for Flæskets Holdbarhed, hvis der ikke skaffes ordentlige Afkølingsforhold. Men Generalforsamlingen er modvillig. Den vedtager – denne Gang *imod* Bestyrelsens Ønske – at fastholde Standsningen af Tilgangen af nye Andelshavere, og saa overlader den iøvrigt til Bestyrelsen selv at afgøre, hvorvidt den vil anskaffe Køleanlæg eller ej. Saa var man lige vidt.

Den 6. Maj indkalder Bestyrelsen derfor til ekstraordinær Generalforsamling for at faa omstødt Bestemmelsen om Udelukkelse af nye Andels-

1897 havere. Der blev forud for Generalforsamlingen vekslet Kaskader af Indlæg i Pressen, og det lykkedes nu Bestyrelsen at faa Bestemmelsen omstødt — ja, man naaede endog dertil, at det vedtoges at optage nye Andelshavere *uden* Indskud. Og derefter benyttede Bestyrelsen endelig sin Bemyndigelse til at anskaffe Køleanlæget. Det blev til en større Ombygning, om hvilken Bestyrelsen paa Generalforsamlingen den 16. Maj 1897 kunde oplyse, at den havde kostet Kr. 65,000,00 — eller mere end det tredobbelte af, hvad Køleanlæget var anslaaet til ved den første Forelæggelse af Sagen. Slagteriet stod nu i Kr. 133,000,00 samt Kr. 9,000,00 for Inventar, men til Gengæld kunde man nu behandle 1000 Svin om Ugen.

I Slagteriets Love af 1889 var det i § 2 bestemt, at Slagteriet skulde have en Reservefond, men det var overladt til Generalforsamlingen — efter Indstilling fra Bestyrelsen — at bestemme, hvor stor en Del af Overskudet denne Henlæggelse skulde omfatte. Endnu var der ikke foretaget nogen som helst Henlæggelse til en Reservefond, og Bestyrelsen havde efterhaanden faaet visse Erfaringer for, hvad det vil sige at komme med Forslag til Udvidelser uden at have andre Reserver at henvise til end Laanemarkedet med høje Afdrag og Renter. Paa Generalforsamlingen i 1897 fremsætter Bestyrelsen derfor positivt Forslag til Ændring af Lovenes § 2, gaaende ud paa, at der fremtidig skal henlægges 5 Procent af Overskudet til Reservefonden. *Kr. Mathiesen*, Sdr. Alslev, anbefaler Forslaget paa Betingelse af, at Reservefondens Størrelse begrænses, og Bestyrelsen sanktionerer denne Tanke ved at foreslaa, at Maksimum sættes til Kr. 20,000,00. Ved Bestyrelsesvalget opnaar Rasmussen, Gaabense, kun 15 Stemmer og falder, medens Mortensen faar 46. Jes Lange var opstillet mod H. P. Mortensen, men Lange opnaaede kun 15 Stemmer mod Mortensens 87. I 3. Kreds faldt Bonne Petersen, idet han kun fik 17 Stemmer, medens P. Sørensen Ebbe valgtes med 23.

1898 Generalforsamlingen 1898 prægedes særlig af to Sager. Den ene angik et Uheld paa Slagteriet, idet en Arbejder ved en Fejltagelse havde brugt ren Karbolsyre til Desinficering af Staldene, hvorved 21 Svin led Døden paa ureglementær Maade. Der faldt i den Anledning overordentlig stærke Ord mod Direktøren og Bestyrelsen, og Lærer *Kirkegaard* lod i Debatten falde en Serie skrappe Bemærkninger om, at „Haandværkerne havde malket Slagteriet lige fra den første Dag" — en Udtalelse, der fremkaldte den dengang meget omtalte „Haandværkerproces", der endte med, at Kirkegaard ved Retten i Nysted maatte tilbagekalde sine Beskyldninger samt betale alle med Sagen forbundne Omkostninger.

C. L. Becker,
Slagteriets tredie Direktør, 1899—1902

1899

Generalforsamlingen den 20. Maj 1899 blev en af de mest bevægede i Slagteriets Historie. I Anledning af Planer om, at Maribo-Slagteriet skulde nedlægges, indbragtes fra en Kreds af Andelshavere Forslag om at indføre kvalificeret Majoritet ved Stemmeafgivningen i Nykøbing-Slagteriet, saaledes at man kun kunde afgive Stemmer i Forhold til sit Hartkorn. Man vilde derved naa at knytte nogle af Maribo-Slagteriets større Godsejere og Proprietærer til Nykøbing-Slagteriet, – og af dette rent forretningsmæssige Hensyn anbefalede Bestyrelsen Forslaget.

Men Andelshaverne havde ikke glemt de politiske Følger af „priviligeret Valgret" ved Rigsdagsvalgene. Dem ønskede man ikke overført til Slagteriet, og Forslagsstillerne kom ud for en saadan Trommeild af Angreb, at alle saglige Argumenter druknede, og ved Afstemningen gik en Skov af Hænder til Vejrs *imod* Forslaget. Forslagsstillerne blev herover saa betuttede, at de selv glemte at stemme. – Det noteres i Referatet, at kun een Haand blev rakt i Vejret, og den druknede i Grin.

1900

Efter at Direktør Christensen – paa Grund af den stærke Kritik – havde indgivet sin bebudede Afskedsbegæring, valgtes i et Bestyrelsesmøde den 25. September 1899 cand. pharm. *C. L. Becker*, Stubbekøbing, til Direktør fra 1. Januar 1900 at regne. Paa Generalforsamlingen den 12. Maj præsenteres han for Andelshaverne, idet Formanden her retter en Henstilling til disse om „at tage vel imod ham og ikke gøre ham ked af Stillingen ved smaalig Kritik".

Becker faar imidlertid Ilddaaben allerede ved den første Generalforsamling, idet Regnskabet har faaet en Revisionspaategning, der kritiserer, at Bestyrelsen har anvendt Kr. 77,00 til en Frokost for Slagteriets London-Agent, der har været paa Besøg, og Lærer Kirkegaard tilkaster den ny Direktør sin Handske med Tilraabet: „Direktørens Regnskabsdag skal nok komme". – Formanden tog heraf Anledning til et Opgør med Kirkegaard, idet han under stærke Hørraab fra Forsamlingen udtalte: „Kirkegaard synes at lægge nok saa stor Vægt paa Personerne som Sagen. Men naar vi skal til at være personlige, saa har Kirkegaard ikke været saa nøjeregnende,

Slagteriets Arbejderstab ca. 1900

naar det gjaldt hans egen Orientering om engelske Forhold, idet han overfor Bestyrelsen har fremsat Anmodning om at faa Revisorerne sendt en Tur til England for Slagteriets Regning for, at de kunde sætte sig ind i Forholdene". Denne Oplysning havde en eksplosiv Virkning i Forsamlingen. *Kirkegaard* rejste sig fra sin Plads og raabte: „Jeg skal aldrig mere henstille noget til Formanden". — „Det er godt det samme", svarede en Røst fra Generalforsamlingen, og denne vox populi blev tiltraadt. Ved Afstemningen godkendtes Regnskabet indbefattet de 77 Kroner — eenstemmigt, og ved Bestyrelsesvalget fik H. P. Mortensen fuld Absolution for Frokosten, idet han genvalgtes med 84 Stemmer, medens hans to Modkandidater kun opnaaede henholdsvis 12 og 2 Stemmer.

Kort efter fulgte et nyt bevæget Opgør, idet Bestyrelsen havde afskediget en Bogholder, hvis Bogholderi Direktøren havde betegnet som sjusket og mangelfuldt. Paa en bevæget ekstraordinær Generalforsamling den 4. August 1900 betegnedes Bogholderens Afskedigelse som intet mindre end en „Dreyfus-Affære". En Overrevision bestaaende af Sagfører C. B. Olivarius, Nykøbing F., Direktør Paulsen, Holbæk Andels-Slagteri, og Revisor Ravn fra „Bikuben" gav imidlertid Direktøren Ret. „Bogholderiet er", hed det i Over-

Gaardejer P. Toxværd,
Slagteriets Formand 1902—1906

revisionens Erklæring, „ført paa uordentlig Maade. Det har skortet saavel Bogholder som Revision paa Ordenssans og virkelig Forstaaelse af Regnskabsføring. Betydelige Transaktioner kan foregaa, uden at Hovedbogen giver klar Besked derom". Ikke desto mindre erklærede *Jes Lange* – den senere Bankdirektør – at Overrevisionens 7 Anklagepunkter mod Bogholderen ikke var mere værd, end at man kunde slaa en Streg over dem alle, og han foreslog en Resolution, der udtalte Misbilligelse af, at Bestyrelsen „uden Grund" har afskediget Bogholderen, som nyder Andelshavernes fulde Tillid. – Og denne Resolution faar Lange vedtaget med 196 Stemmer mod 107.

Formanden lod sig dog ikke paavirke heraf, men udtalte: „Paa Bestyrelsens Vegne maa jeg beklage dette Udfald, men Bestyrelsen maa alligevel fastholde sin Stilling". Fra Forsamlingen foresloges nu en ny Resolution, der „bemyndiger Bestyrelsen til at give Bogholderen Forsamlingens bedste Anbefaling", men denne vidtrækkende Bemyndigelse benyttede Bestyrelsen sig ikke af, og den afskedigede Bogholder blev ikke genantaget.

1902

Imidlertid rykker nye Folk ind i Bestyrelsen. Saaledes Gaardejer *Jes Lange*, Engsgaard, og Gaardejer *P. C. Schmidt*, Thoreby, og da navnlig førstnævnte havde været stærkt fremme i Stormløbet mod Ledelsen, synes Langes Nærværelse i Bestyrelsen at have vanskeliggjort Samarbejdet med Direktøren, og i et Bestyrelsesmøde den 27. Marts 1902 opsiger Direktør Becker sin Stilling. Ved Generalforsamlingen i Maj samme Aar meddeler H. P. Mortensen, at han ikke ønsker at modtage Genvalg som Formand. Som ny Direktør vælges Bogholder *P. Thomsen*, Odense, og som ny Formand vælges Gaardejer *P. Toxværd*, Marrebæk. Ved samme Valg indvælges Gaardejer *P. Petersen*, Killerup, i Bestyrelsen.

H. P. Mortensen havde i de 10 Aar, han sad paa Formandspladsen, trods svære Kampe faaet gennemført betydelige Udvidelser af Slagteriet, saaledes at dette var et for sin Tid fuldtgodt Slagteri, han kunde aflevere, da han fratraadte Ledelsen. En af hans sidste Gerninger som Formand var at underskrive Kontrakt med Direktør P. Thomsen, der viste sig at være dygtig

Direktør P. Thomsen,
Slagteriets fjerde Direktør, 1902—1904

baade som Slagterimand og som Diplomat. Den Ro, Slagteriet længe havde trængt til, fik det under Thomsens Ledelse, saaledes at Tilliden, der havde „holdt Sommerferie" i nogle Aar, nu kom til Huse til Gavn for et frugtbart Samarbejde mellem Andelshaverne og Ledelsen. – Desværre blev Direktør Thomsens Ledelse af Slagteriet af saare kort Varighed. – I Juni 1904 foretog han en Forretningsrejse til England, men vendte syg hjem og maatte indlægges paa Nykøbing Sygehus for en Operation, der medførte hans Død den 6. August 1904. Han efterlod sig det smukkeste Eftermæle blandt Andelshaverne og iøvrigt hos enhver, der var kommet i Berøring med ham.

1904 Den 10. September 1904 var Bestyrelsen atter samlet for at vælge Direktør, og man valgte da den Mand, der i de følgende næsten 30 Aar skulde staa som Slagteriets Leder: Direktør *O. Yding*. Trods sine kun 36 Aar havde Yding allerede en smuk Karriere bag sig, idet han havde siddet som Direktør for Odder Andels-Svineslagteri i 12 Aar, og under denne Virksomhed havde han indskrevet sit Navn i de danske Svineslagteriers Historie som Opfinder af Karsaltningsmetoden, der i Løbet af faa Aar gjorde det helt af med den hidtil benyttede „Gulvsaltningsmetode". – De Veje, ad hvilke Yding blev overbevist om sin Metodes Rigtighed, er et helt fagligt Eventyr, som det kunde være fristende at skrive om paany, idet det nu er over 25 Aar siden, Karsaltningens Indførelse paabegyndtes. Det skal dog her kun antydes, at Yding gik saa grundigt til Værks, at han mærkede sit karsaltede Flæsk med et hemmeligt Mærke, før det sendtes til England, hvorpaa han selv rejste over Nordsøen og fulgte sit Flæsk i Detailhandlernes Butikker, brugte sine Øjne og Øren godt og vendte hjem med det tilfredsstillende Resultat, at Englænderne var udmærket tilfredse med det karsaltede Flæsk, skønt de intet vidste om den nye Metode. Dermed indførtes Metoden paa Odder Slagteri, og herfra bredtes den over hele Danmark, ja, ogsaa til Udlandet. Forsøgslaboratoriets Ekspert i Karsaltningsforsøg udtalte til Slagteriernes Repræsentanter, at siden Opfindelsen af Pasteuriseringen, var Karsaltningen den største Opfindelse til Gavn for det danske Landbrug. Straks efter sin

Direktør O. Yding,
Slagteriets femte Direktør, 1904—1933

1905

Tiltræden i Nykøbing forberedte han her Overgangen fra Gulvsaltning til Karsaltning. Kælderen blev indrettet med store Saltebassiner, og Aaret efter (i 1905) ombyggedes Svalegangen, ligesom Slagtegangen udvidedes. Der byggedes ny Svinestald og indrettedes nyt Fedtsmelteri. Maskinhuset blev udvidet, og stor ny Maskine og Kedel blev indlagt, ligesom Pølsemageriet blev moderniseret samt gjort større. Der blev indrettet nyt Ekspeditionsrum. De gamle Kontorer nedlagdes og overførtes til en nyopført Kontorbygning med Butik til Udsalg, og paa 1. Sal indrettedes Beboelse til Direktøren.

I de første to Aar af sin Regeringstid havde Yding Gaardejer P. Toxværd, Marrebæk, ved sin Side paa Formandsposten, men ved Generalforsamlingen i 1906 afløstes Toxværd af Gaardejer *P. Petersen*, Killerup, der havde siddet i Bestyrelsen siden 1902 og nu kom til at sidde som Formand i ikke mindre end 22 Aar i en Periode, hvor Verden kom i Støbeskeen, og hvor ydre Vanskeligheder regnede ned over Slagterierne.

P. Petersen, Killerup, denne betydelige Mand, der naaede frem til at beklæde nogle af de vigtigste Poster indenfor Ledelsen af dansk Landbrug, saaledes som Formand for Danish Bacon Company, hvilken Stilling han beklæder endnu, Medlem af Andels-Slagteriernes Fællesbestyrelse og meget andet, sikrede ved sin elskværdige Optræden og meget betydelige Viden Slagteriet en fremskudt Plads blandt danske Andels-Slagterier. Der var Ro og Orden, da Petersen, Killerup, havde Ledelsen, og han vidste Besked med, hvad han havde med at gøre.

Hvor meget man end udvidede, fik Slagteriet for lidt Plads. De ugentlige Leveringer steg til 2000 Svin. Staten krævede statsautoriseret Dyrlæge med tilhørende Kontrollør ansat til at overvaage *alle* Slagtninger paa Slagteriet. De skulde plombere alle Forsendelser til København og Udlandet med et Mærke, der bar Slagteriets Nummer – Slagteriet har Nr. 36 – og denne Plombering blev senere foreskrevet for alle Slags Pølser.

1913

I 1913 maatte man bygge en ny Fabriksbygning til Destruktionsanstalt, Fabrikation af Fodermel, Opbevaring af Sæbefedt, medens Loftspladsen blev

Gaardejer P. Petersen, Killerup,
Slagteriets Formand 1906—1928

indrettet til Spisestue for Arbejderne. Man vil fra disse Aar op under Verdenskrigen huske, at Slagteriet havde anskaffet sin egen „Avis". Den var startet i 1909 og fremtraadte under Navn af „Barometeret" som et lille Maanedsskrift med O. Yding som ansvarshavende Redaktør og omdeltes til samtlige Slagteriets Andelshavere, for at disse kunde aflæse, hvordan Barometeret stod paa Verdensmarkedet. –

Ogsaa Aarsregnskabet fremkom i flere Aar gennem denne Avis, saaledes at man forud i „Barometeret" kunde aflæse, om en Generalforsamling vilde komme til at staa paa Orkan, Storm, Jordskælv eller „meget smukt". Men en skønne Dag faldt „Barometeret" for ikke at stige igen; det skyldtes formentlig, at Fagpressen efterhaanden tog sig af de Problemer, som „Barometeret" havde dyrket, og dermed ophørte det lille Maanedsblad at udkomme.

Da Verdenskrigen kom over Slagteriet

1914 Med Indgangen af 1914 forberedte Slagteriet Højtideligholdelsen af sit 25 Aars Jubilæum, der vilde indtræffe den 21. November. Alt gik fredeligt. Slagteriets Omsætning var i rivende Stigning. Man glædede sig til den store Jubilæumsdag, der skulde fejres med et Knald. Men forinden lød der et andet Knald, der rystede hele Verden i sin Grundvold. Det var Skudet i Serajewo den 28. Juni 1914 – det Knald, der satte Skel i Tidsregningen mellem alt, hvad der var „før Krigen" og „efter Krigen". Dengang havde man ikke Radio, men i den følgende Maaned var det vore Aviser, der fulgte Slaget mellem Diplomaterne i Alverdens Hovedstæder, og jo mere vi nærmede os den 1. August, desto uhyggeligere blev Avisernes Telegrammer fra Stormagts-Centrerne at læse.

Da Krigen brød ud den 1. August ved Tysklands Indmarch i Belgien – da Krigserklæring fulgte paa Krigserklæring – da ogsaa Danmarks Vaabenmagt blev mobiliseret til Sikringsstyrken – gik der Panik i alt og alle –

ogsaa i Svineleverancerne. Ude paa Landet herskede en sand „Grisepanik". Leverandørerne *bombarderede* Slagteriet med Svin, som om de troede, at den yderste Dag var kommet, og det viste sig, at Grisepanik er lige saa smitsom som Mund- og Klovesyge. I Krigens første Uge modtog Slagteriet 3,725 Svin, og skønt Arbejderne sled i Døgndrift, var det umuligt at faa Svinene fra Haanden. De stod i Slagteriets Stalde og trampede hinanden ihjel Række efter Række, og Slagteriet maatte, for at faa rømmet op, standse al Tilgang for den kommende Uge.

Det var den værste Invasion, som Slagteriets daværende Funktionærer og Arbejdere havde været ude for, og Direktør Yding og Bestyrelsen havde al deres Koldblodighed behov for ikke at blive paniksmittet. Imidlertid manede Regeringen til Ro og værdig Optræden, og det besynderlige skete: Paniken, der var kommet som et Tordenvejr lige oppe over Byen, afløstes af en mild Luftning. I Løbet af en Uge begyndte man at indrette sig paa den ny Tingenes Tilstand, fordi der simpelthen ikke var andet at gøre.

Det viste sig, at Danmarks Neutralitetserklæring blev respekteret, saaledes, at vi kunde sende vore Flæskebaade med paamalet Dannebrog paa Siden ud over Havene og ind gennem Minefelterne ad de anviste Smutveje. For Englands-Eksporten maatte vore Skibe dog sendes langt nordligere om Skagen end forhen – næsten op til Kap Lindesnæs, og Baadene maatte afsendes fra Aarhus i Stedet for Esbjerg. Men Eksporten gik dog nogenlunde regelmæssigt i 1914, og Slagteriet kunde med nogen Modifikation fejre sit 25 Aars Jubilæum den 21. November sammen med den aarlige Generalforsamling. Man aflyste dog paa Grund af de alvorlige Tider det obligate „Grisebal", men man holdt en Fællesspisning paa Industribygningen efterfulgt af Foredrag og Aftenunderholdning til Glæde for de ca. 700 Andelshavere, der var stuvet sammen i det gamle Teater med Sidelokaler.

Paa Jubilæumsgeneralforsamlingen havde hersket saa stærk Optimisme, at man havde besluttet en „Jubilæumsudvidelse" af Slagteriet, idet Efterspørgslen paa Flæsk fra de krigsførende Lande var i stærk Stigning. Udvidelsen trækker dog i Langdrag „paa Grund af Krigen", som Omkvædet stadig lød, naar et Arbejde ikke kunde blive færdigt til den lovede Tid, og man naaede ikke at faa Udvidelsen færdig til Brug før den 22. November 1915. Men saa var der ogsaa Brug for det hele. Med Udvidelsen havde man atter faaet ny og større Svaleplads – var gaaet bort fra Gasovnen og over til Svidning ved Petroleumsgas – Maskinhallen udvidet – ny Dampkedel og ny Dampskorsten.

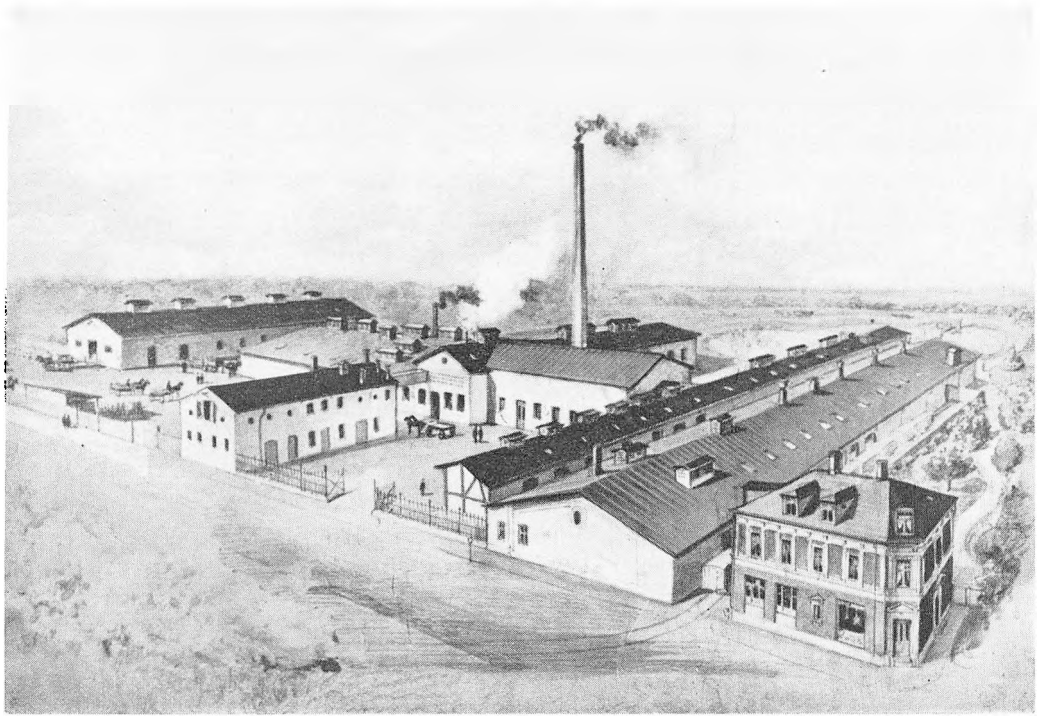

Det andet Slagteri

1915 I Begyndelsen af 1915 møder man indenfor Slagterikredse et nyt Fænomen: *Gulasch-Baronen*, der sammen med *Smuglere, Kædehandlere, Klausulædere* og andet Godtfolk af Krigens Typer saa deres Chance for at blive rige i Løbet af kort Tid. Tyskland havde forregnet sig med Hensyn til Krigens Varighed, og da Tyskland derfor ikke blot maatte indkalde alle sine Reserver af vaabenføre Mænd, men ogsaa Kvinderne til at deltage i Mændenes civile Arbejde, gik Tysklands Produktion af Næringsmidler helt i Staa, og de store Ernæringsvanskeligheder for Tyskland begyndte.

Men her traadte saa Gulasch-Baronerne til. De begyndte at sværme om de danske Landmænd som Fluer om et Stykke Sukker, idet Landmændene netop havde det Flæsk, som „Baronerne" kunde tjene Formuer paa i Tyskland. De tilbød Landmændene svimlende Priser for deres Produktion, hvis de vilde sælge udenom Andels-Slagterierne. Ved Nykøbing-Slagteriet opdagede man det første grelle Tilfælde, da en Andelshaver havde solgt ikke færre end 85 Svin udenom Slagteriet. Sagen blev bragt for en Voldgiftsdomstol, hvor Synderen maatte betale en Bøde paa Kr. 500,00. Det viste sig senere,

at ogsaa denne Trafik var smitsom, og disse Forhold var lige ved at faa skæbnesvangre Følger for Danmarks Tilførsler fra engelsk Side, idet man i England mistænkte Danmark for at favorisere Tyskland med Levnedsmidler paa Trods af indgaaet Overenskomst om at bevare „status quo", d. v. s. Opretholdelse af Eksporten paa Grundlag af de Forholdstal, efter hvilke man havde eksporteret til de to Stormagter før Krigens Udbrud.

Andels-Slagteriernes Eksportudvalg, der bestod af Konsul *P. Nørregaard*, Hypoteksdirektør *Ole Olsen*, Haslev, og Forpagter *J. Theilmann*, Hvidkilde, havde at garantere Regeringen for, at denne Grundregel blev overholdt for Andels-Slagteriernes Vedkommende, og da der overfor Eksportudvalget fremkom Rygter om, at Slagteriet i Nykøbing ikke havde overholdt sine Forpligtelser, gik Udvalget direkte til Formanden, P. Petersen, Killerup, med Forslag om, at Slagteriet betalte en Bøde. Nej, lød Svaret, men jeg ønsker at faa Anklagen undersøgt *til Bunds*. Dette skete, og det viste sig da, at Slagteriet som saadant kunde melde Hus forbi. Det havde nøje overholdt sine Kvota-Forpligtelser. Derimod viste det sig, at en Del Andelshavere — ligesom den ovenanførte — havde solgt deres Svin *udenom Slagteriet* til de private Opkøbere, og Slagteriet maatte — efter at det selv var blevet frikendt — gaa i Rette med disse Andelshavere, der idømtes en Bøde paa Kr. 10,00 pr. Gris, de havde unddraget Slagteriet. Det har i denne Forbindelse betydelig Vægt at notere, at Forpagter Chr. Sonne, der i Krigsaarene sammen med Etatsraad *H. N. Andersen* og den senere Statsminister, *Th. Madsen Mygdal*, førte Danmarks Eksportforhandlinger i London og Berlin, i sine i Efteraaret 1939 udsendte Livserindringer „Min Livsmelodi" skriver: „Kun een Gang, hvor den af Andels-Slagterierne normalt udførte Fordelingskontrol for et Par Uger var overladt til Privatslagterierne, glippede Kontrollen. Der blev herom af mig straks givet den engelske Legation fuld Meddelelse. Efter indgaaende Undersøgelse blev den begaaede Fejl betegnet som *hændelig*".

Da Maksimalpriserne kom

Den 25. Marts kom det længe ventede ministerielle Forbud mod Slagtning og Udførsel udenom de Slagterier, der havde faaet Eksporttilladelse, og samtidig fastsattes Maksimalpris paa Svin til Forbrug paa Hjemmemarkedet, og der stilledes strenge Straffe i Udsigt baade for Køber og Sælger,

der omgik disse Bestemmelser. Maksimalprispolitiken fulgte snart efter paa alle Omraader, og med denne indtraadte snart Vareknaphed. I Løbet af 1915 aftager Svinemængden. De Affaldsprodukter, der dels skal til København, dels skal sælges i Slagteriets Udsalg i Østergade, kan langt fra række til Efterspørgslen, og man oplever da, ligesom foran Kaffehandlernes Butikker, den lange „Polonæse" foran Svineslagteriets Udsalg, hvor Politiet maa træde til og lukke Folk ind i Hold, saalænge der er noget paa Disken, og de, der er kommet i bagerste Række, gaar trøstesløse hjem, fordi der ikke blev nogen Middagsmad til dem. *Fru Plambøck*, der dengang bestyrede Udsalget, har set mange Smil og Taarer hos Kunderne i den Tid.

Følgen af Svinebegrænsningen var, at i November 1915 stod Svinenoteringen i omkring 150 Øre pr. Kilo. For Flæsk og Fedt betaltes i Tyskland mere end Kr. 4,00 pr. Kilo. Der spurgtes ikke herfra om Prisen. Man kunde aftage alt, hvad Slagteriet kunde levere.

1917 Den 2. Februar 1917 blev en sort Dag for vor Eksport, idet Tyskland paa denne Dag erklærede „den uindskrænkede U-Baads Krig", hvorefter alle Skibe, der træffes i Søen med Varer til „De Allierede" skydes ned, hvad enten de tilhører neutrale Nationer eller ikke. Der bliver herefter mange „sorte Dage" for de danske Sømænd, der fører vort Flæsk over Nordsøen, idet adskillige af dem har det Uheld at møde tyske U-Baade, der torpederer dem, og mangen dansk Sømand mister Livet for vor Eksports Skyld.

Fodermangel . Fedtmangel . Flæskekort

Men lige saa slemt er det, at vor egen Import af Foderstoffer nu svigter, fordi det blev livsfarligt at sejle paa Amerika, og henimod Slutningen af 1917 møder man de uhyggelige tre store F'er: Fodermangel, Fedtmangel, Flæskekort. Andelshaverne maa begynde at sælge ud af deres Svin paa Grund af Fodermangel. Ofte maa de sælge dem som Polte. Fedtmangelen begynder at blive følelig, og Slagterierne maa levere saltet Flæsk til Kommunerne.

Der indføres *Flæskekort*, og Udleveringen af disse begynder 1. Januar 1918. Antallet af Svin aftager med rivende Fart. Alt Fedt rationeres til Kommunerne. Hver Landkommune kan erholde fra 7–30 Kilo ugentlig, Nykøbing F. Kommune 137 Kilo, København 3 à 400 Kilo – alt under Forudsætning af, at Slagteriet kan producere 1000 Kilo ugentlig. I Begyn-

delsen af Februar er Slagtningerne nede paa 4 à 500 ugentlig, og en Del af Arbejderne maa afskediges, fordi der ikke er nok at bestille for dem. Der uddeles Svinekort i Mængder, men der kan ikke skaffes Flæsk til dem, og samtidig er Oksekødet blevet rasende dyrt. Det er gaaet helt op i Kr. 3,00 pr. Kilo. I Maj er Slagtningerne helt nede paa 100 Svin pr. Uge, og af Arbejdsstyrken er kun tilbage 4 Mand i Slagteriet og 5 i Pølsefabriken. *Eksporten er helt hørt op*, og Lagrene herhjemme er omtrent udtømt. Selv Spædekalvepriserne ryger under disse Forhold mod Skyerne og noteres til 250 Øre pr. Kilo slagtet Vægt. En Kalv paa 22 Kilo kostede i Juni 1918 den nette Sum af 55 Kroner, eller akkurat 50 Kroner mere end før Krigen. Slagtningerne er gaaet ned under 100 pr. Uge med Masser af Søer og Orner – ja, i August gaar Slagtningstallet helt ned paa 24. Folk maa indrette sig paa „kødløse Dage", da de ikke kan købe til de høje Priser.

1918

Det er under Indtryk af disse Tilstande, man en Aften i Marts 1918 sidder ved en Gang kogt Torsk i Landmandsforeningen for Nykøbing F. og Omegn og synger en Vise, hvori det bl. a. hedder:

Ja, der er Knaphed paa Føde og Klæ'er,
man maa ha' Lapper paa Albu' og Knæer.
Spiritus mangler, og nu er der Snak
om Skatter og Skidt paa Tobak.
Livet er ikke det bareste Grin,
gaar man i By'en og vil ha' et Pund Svin,
kan man i Timevis vente og glo
paa Steg af en halvgammel So.
Og rynker man Næsen og spiller lidt kry,
bli'r man hældt ud, og faar slet intet Ky'.
Og de forband'te dyre Kul
dyre Kul – dyre Kul
laves af Sav- og Tørvesmuld
men betales dog med Guld.
Selv paa Fattigmands Snaps
har vor Regering fornylig sagt Haps.
Pattebørn snart skal gi' Skat af „Bryst",
det er en fattig Trøst.

Vel var Prisen paa Landbrugsprodukter høj, men alle andre Priser fulgte med. Man naaede under Krigen dertil, at et skræddersyet Jakkesæt af god Kvalitet, der før Krigen kostede Kr. 70,00, røg op i Kr. 360,00.

Paa mange Varegrupper, herunder Smør, Fedt, Kaffe og lignende, er der saa stor en Knaphed, at Folk „hamstrer" i stor Udstrækning. Hvert Hus har sit hemmelige, aflaasede Rum, hvortil kun Husets Herre har Nøglen for at passe bedre paa, at det dyrebare Hamstergods kan strække længst muligt. – At skaffe det, der skulde i Gryden i Krigsaarene, var nemlig et virkeligt Stykke „Mandfolkearbejde".

Da Freden endelig kom

Den 6. September 1918 kom det første Lyspunkt i lange Tider. Tysklands Fredstilbud, hvori Rigskansler Prins Max af Baden gaar ind paa Wilsons

berømte „14 Punkter", er Indledningen til de Forhandlinger, som den 11. November bringer Vaabenstilstanden og den paafølgende Fred, i hvis Kølvand Tysklands Sammenbrud følger. Det er ganske ejendommeligt at se den Optimisme, der straks efter Fredsslutningen sætter ind, idet Slagteriet i de to sidste Uger af November faar 300 Svin ugentlig, hvoraf man faar Lov til at beholde 100 til Oplandet. Men da Syndikalist- og Spartakist-Optøjerne i Tyskland nu sætter ind, falder Producenternes Humør igen, og December giver kun 2 Slagteuger, den største op mod Jul, saaledes at alle, der afleverer deres Flæskemærker for December, nemlig 5 pro persona, faar 110 Gram Flæsk for hvert Mærke.

1919 Men Begyndelsen af Aaret 1919 tegner atter sort. Slagteriet ligger i Begyndelsen af Januar med over 40,000 Flæskemærker, som det mangler Flæsk til, og Urolighederne i Tyskland fortsættes med uformindsket Styrke.

En Maaned ind i det nye Aar begynder det dog at lysne. Der er kommet saa meget Flæsk frem, at de gamle Mærker er udryddet, og Slagteriet kan efterhaanden rigeligt dække Behovet, saaledes at der i Marts kan udleveres 135 Gram pr. Flæskemærke, og for April fastsættes 140 Gram.

Den yngre Generation fatter næppe, hvad det vil sige at skulle *kæmpe* for 140 Gram Flæsk, men de, der stod for Husførelse under Verdenskrigen, vil kunne bevidne, at det var strenge Tider at bære Forældreværdigheden gennem fire Aar, hvor næsten alle Fødevarer var rationeret, og hvor der ogsaa for Landmandens Vedkommende var sat Maksimalpriser paa næsten alt, hvad han skulde sælge paa Hjemmemarkedet.

I Marts Maaned 1919 blev Fedthandelen endelig givet fri, og dermed var en af de værste Vanskeligheder, „Smørelsen paa Brødet", overstaaet. Flæskerationeringen skulde dog ifølge Regeringens Ordre fortsættes Aaret ud, skønt Slagterierne havde protesteret. Men for første Gang oplevede Befolkningen dog i December 1919 atter at se Grisehoveder i Slagterivinduerne til Jul. Man kunde atter faa Grisesylte som i de gode gamle Dage — før Krigen.

Ind i Efterkrigstiden

1920 Aaret 1920 bliver et bevæget Aar. Lige før Paaske faar Slagteriet Eksporttilladelse for 800 levende Svin til Schweiz, men samtidig indtræffer den hjemlige storpolitiske Situation, hvorunder Ministeriet Zahle træder tilbage,

og vi oplever de bevægede Paaskedage, i hvilke der erklæres Generalstrejke, hvilket ogsaa rammer Slagteriet, der i Forvejen har haft Arbejdskonflikt i Aarets Begyndelse, — forøvrigt samtidig med Telefonstrejke. Natten til den 5. April blev Generalstrejken dog afblæst, idet der opnaaedes baade fagligt og politisk Forlig, og den 7. April genoptoges Arbejdet paa Slagteriet i fuldt Omfang, saaledes at den store Levering til Schweiz kunde begynde.

Med den ny Regering, der traadte til efter „Paaske-Forliget", begyndte Likvidationen af Krigstidens talrige og pinefulde Restriktioner for Alvor. Vi gik ind i „Efterkrigstiden", hvor det danske Folk ganske vist slap for Krigens Genvordigheder, men til Gengæld fik en Masse nye. - Europa kom i Støbeskeen, og ogsaa Slagterierne kom med i Smeltediglen, hvor mange gamle Teorier maatte likvideres, og nye Ideer føres frem for gennem nye Metoder at skaffe Landmændene Erstatning „for det gamle, som faldt".

Nogle Tal, der taler

Hvad Flæskemanglen betød for Forbrugerne, har vi set i det foregaaende. Nogle Tal vil vise, hvad den betød for Producenterne selv. Medens Slagteriets Omsætning ved Regnskabsaflæggelsen i November 1915, altsaa det første Krigsaar, var naaet op paa Kr. 8,925,000,00 stigende i 1916 til Kr. 11,244,000,00 og 1917 til Kr. 11,703,000,00, saa *faldt* Omsætningen i det flæskeløse Aar 1918 til Kr. 3,520,000,00 — ja, naaede i 1919 helt ned paa Kr. 3,017,000,00.

Tænk, kære Læser, paa disse to Ydertal. Det er en Forskel, man kan tage og føle paa. Og derefter kan man regne sig til de Spekulationer, som saavel Producenterne som Slagteriets Ledelse og Forbrugerne har haft i de sidste Krigsaar.

Først ved Regnskabsaflæggelsen for 1920 begyndte det atter at lysne, idet Omsætningen for dette Aar kom op paa godt 8 Millioner Kroner og derefter paany viste jævn Stigning i de følgende Aar, indtil det i 1927 kulminerede ved et Tal omkring 14½ Million Kroner. Med den stigende Omsætning genvandt Slagteriets Ledelse og Andelshavere atter deres Optimisme.

Allerede i 1924 havde man med Fremtiden for Øje købt 13,000 Kvadratalen Jord af Nykøbing Kommune, beliggende ved Forsørgelsesanstaltens Grund, Nabo til Slagteriet, og Prisen var 1½ Kr. pr. Kvadratalen eller ca. Kr. 20,000,00. Paa Generalforsamlingen i 1924 havde Formanden, P. Petersen,

1924

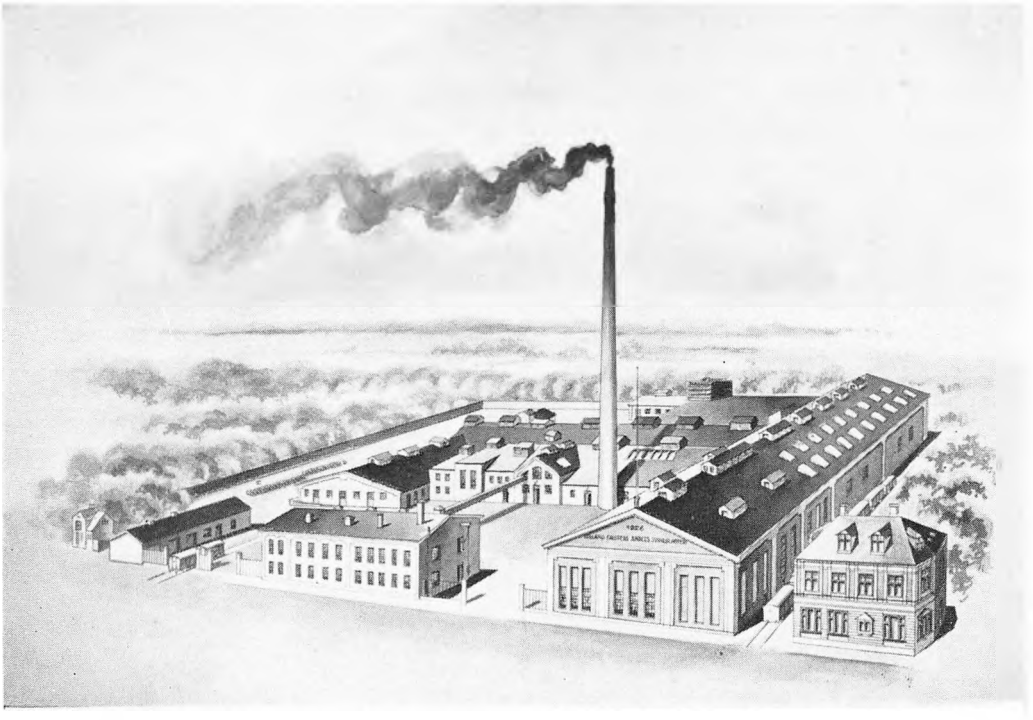

Det tredie Slagteri

Killerup, ventileret Tanken om en Udvidelse af Slagteriet, og han kom her ind paa den gamle Tanke om Oprettelse af et Reservefond, idet han anførte, at 1 Øre mindre i Overskud vilde betyde en Reserve paa Kr. 62,000,00. Der blev nedsat et Lovudvalg til at udarbejde nye Vedtægter, og her var Reservefonden med paa Ønskesedlen. Paa Generalforsamlingen 1925 vedtog man efter en stor Debat 4 vigtige Forslag, nemlig:

at tegne sig for Kr. 150,000 som Støtte til Genrejsning af Andelsbanken,
at Andelsbanken gøres til Andelsselskab med begrænset Ansvar i Stedet for som hidtil solidarisk,
at optage et Laan paa 2 Millioner Kroner,
de nye Love af 1925.

Og saa fulgte den store Udvidelse af Slagteriet i 1926, der blev Petersen, Killerup's sidste store Indsats som Formand. Ved denne Udvidelse blev Nykøbing-Slagteriet gjort til et af Landets største, idet dets Kapacitet blev sat op til at modtage 150,000 Svin om Aaret. Dernæst blev det gjort til et fuldt ud moderne Slagteri med en Arbejdshal, hvor Svinenes „sidste Rejse“

blev en Art „Luftrejse“ paa en Skinne under Loftet, saaledes at Svinekroppene nu kunde glide fra Mand til Mand, og hvor hver enkelt Arbejder havde sit bestemte Snit at udføre, medens Svinene gled gennem Lokalet.

I Svalehallen blev Plads til 1200 ophængte Svinekroppe. Der kom 8 store Bassiner i Salteriet med Plads til 400 Kroppe i hvert, ligesom Transporten fra Slagtegangen og Lagrene til de forskellige Afdelinger blev mekaniseret mest muligt for at lette Arbejdet og dermed billiggøre Fabrikationen.

Det store Byggearbejde var overdraget Murerfirmaet L. Andersen & Sønner og Tømrermester Christoffersen, projekteret af Ingeniør Gjerstrup, København, medens den daglige Ledelse af Arbejdet varetoges af Ingeniør Petersen, Nykøbing F. Denne Udvidelse kostede ca. Kr. 685,000,00. Man haabede med denne store Udvidelse at have sikret Slagteriets Leveringsevne for en lang Aarrække. Endnu paa dette Tidspunkt var der ikke Tegn paa, at man i Løbet af faa Aar skulde komme til at staa overfor en Revolutionering af Afsætningen, der vilde medføre lige saa store Omkalfatringer i Maskineriet som i alle de foregaaende Aar tilsammen.

Ind under Kvoteringen

Indtil Begyndelsen af 1930'erne gik Leveringerne til Verdensmarkedet paa den gamle Linie, at Englænderne ønskede saa meget Bacon, vi kunde afsætte efter en ganske bestemt Form, Vægt og Konsistens, medens Tyskland ønskede Biprodukterne i saa rigt Maal, som vi kunde fremskaffe, og som de kunde betale. Men saa kom den opsigtvækkende Begivenhed, at Englands Dominions en Dag mødte med et Ultimatum gaaende ud paa, at Dominions skulde have en Præferencestilling større end forhen paa Bekostning af Danmark. Ejheller tænkte man paa, at Landmændene saavel i England som i Tyskland skulde blive mobiliseret som deres respektive Landes Selvforsynere med en eventuel ny Verdenskrig for Øje. Dertil laa Verdenskrigens Uhygge endnu altfor nær for vore Øjne.

Men det blev disse Problemer, der rejste sig som en Mur for vore Øjne i de kommende Aar. Vi maatte ind paa Handelsaftaler med indviklede Valutarestriktioner, hvorved selve Handelsproblemerne blev uhyre komplicerede, dels derved at vore to store Aftagere, England og Tyskland, begyndte at fastsætte de Kvota, som man for de følgende Aar ønskede at aftage fra

Slagteriets Arbejderstab 1929

Danmark, dels ved at danske Forbrugere af udenlandske Varer fortrinsvis skulde handle hos de Lande, der handlede hos os, og saavidt muligt kun i samme Omfang, og disse nye snærende Baand skabte atter den Overproduktion af Svin, der slog Priserne paa Hjemmemarkedet saa stærkt ned, at Slagterierne maatte finde paa nye Veje, ad hvilke man kunde afsætte den ved Kvoteringen fremkomne Overproduktion.

Dermed kom Slagteriet ind paa den intensive Udnyttelse af Svinet, udtrykt i Slagordet: „Alt af Svinet skal udnyttes, lige til Skriget". Sindrige Hjerner blev sat i Sving med nye maskinelle Opfindelser. Vi fik Opskæringsfabriker, hvor Nykøbing-Slagteriet sammen med de to lollandske Andels-Slagterier i Nakskov og Maribo gik i Spidsen med Oprettelsen af Fabriken „Dana", der i sin Start var en ren og skær Forsøgsfabrik, som Slagteriernes Fælleskontor fulgte med største Opmærksomhed og med Raad og Daad, men som desværre ikke fra alle Sider mødte den Forstaaelse, som dette Forsøg fortjente. Navnlig i de første Aar, da de uundgaaelige Børnesygdomme meldte sig, kneb det med at forstaa Betydningen af det, der var sket, nemlig at Landbruget selv ogsaa paa dette Felt — ligesom i Bojsens Dage — maatte tage Udviklingen i sin egen Haand og tage de dermed følgende Sorger og Glæder,

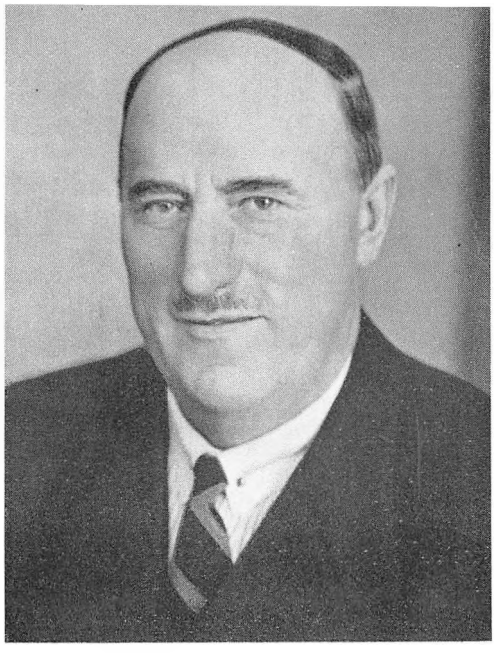

Gaardejer Ludvig Hemmingsen, Marrebæk,
Slagteriets Formand, 1928—1933

og naar Vognen hælder, er der nok, der gerne vil skubbe til. – Imidlertid oprettede Sjællænderne en lignende Fabrik, blot af meget større Dimensioner i Roskilde, og det er nu for alle en Selvfølgelighed, at der til Slagterierne bør høre en Fabrik, der kan tilberede og levere Varer udover Bacon. I 1938 traadte Nakskov og Maribo Slagterier ud, og Nykøbing Slagteri er nu ene om Fabriken, der specialiserer i Skinker og lignende Varer, der forsendes over hele Verden. Ved de to Slagteriers Udtræden blev Virksomheden indrettet som et Aktieselskab med en Kapital paa Kr. 250,000,00, som er overtaget af Slagteriet, Andels-Slagteriernes Samvirksomhed i København og Firmaet W. Hellesen & Co. i København. „Dana" er nu gledet ind i roligt Vande, og selvom Opgaven ikke er let, lader det til, at Fabriken kan klare sig og give et rimeligt Udbytte.

Indenfor Landbruget skete i disse Aar Nydannelse af Organisationerne, og man stod atter overfor svære Aar, hvor Klingerne krydsedes om de nye Retningslinier, som Tiden krævede.

I 1928 var *Petersen*, Killerup, blevet afløst som Formand af Gaardejer *Ludvig Hemmingsen*, Marrebæk, og i de Aar, hvor han indtil 1933 sad som Formand, var det i Særdeleshed Opskæringsfabriken „Dana", der var hans Kongstanke, og som han gjorde en betydelig Indsats for, idet hans varme Ønske om, at der skulde ske Fremskridt til Gavn for den danske Landbostand, dikterede ham at sætte ind her, hvor han mente, der var en Chance, som virkelig ogsaa var til Stede i større Grad paa det Tidspunkt, men som senere forflygtigedes ved alle de Restriktioner og Spærringer, som Landene i stigende Mængde satte i Gang.

Efter en overordentlig bevæget Generalforsamling i 1933 fratraadte Ludvig Hemmingsen Formandspladsen og blev afløst af Parcellist *Vilh. Eriksen*, Frejlev, og omtrent samtidig fratraadte Direktør O. Yding efter 30 Aars dygtigt og energisk Arbejde som Slagteriets Direktør. Gennem de mange Aar havde Direktør Yding vundet Andelshavernes Respekt baade for sin Dygtighed som Slagterimand og Forretningsmand, og han nød i alle disse Aar stor personlig Anseelse mellem Andelshaverne. Foran sin Afsked kom

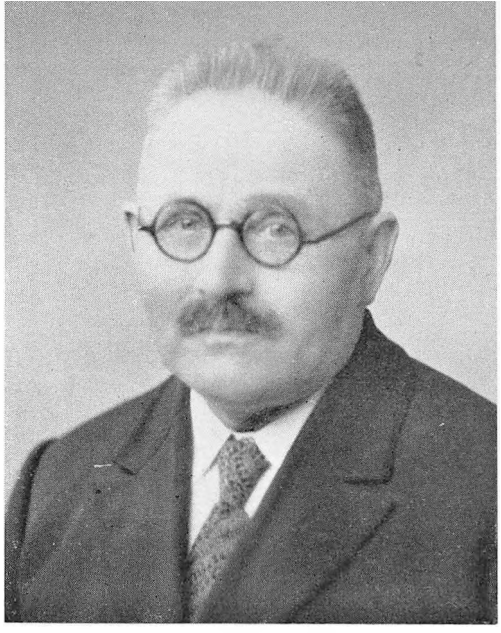

Parcellist Vilh. Eriksen, Frejlev,
Slagteriets Formand, 1933—1938

han til at staa som et Stridens Æble mellem den gamle Tid og den nye, hvor de gamle Fabrikations- og Forretningsmetoder kæmpede med de nye Idèer i Kampen om, hvorledes man bedst kunde skaffe Svineproducenterne Erstatning for, hvad de tabte paa Kvotering og paa andre Restriktioner, og i Glimtet af denne Vaabenlarm forlod han Slagteriet for at bosætte sig i København. – Han efterfulgtes af Direktør *H. Møller Simonsen*, der hidtil havde ledet Landmændenes Andels-Eksport-Slagteri i Nakskov. Han har foreløbig haft til Opgave at tilrettelægge Slagteriets Produktion efter de nye Linier, som den ny Tid har krævet. Siden hans Tiltræden er sket nye store, nødvendige Udvidelser og gennemgribende Modernisering af saavel Maskiner som Afdelingerne, saaledes at Slagteriet ved 50 Aars Jubilæet staar fuldt rustet til at gribe de Chancer, som Verdensmarkedet byder til enhver Tid, idet Slagteriet nu ikke blot kan levere hele Kroppe og ubearbejdede Biprodukter, men kan byde Kunder over hele Verden en *Opskæring efter Kundernes Ønske* og udnytte Affaldet saa intensivt, at man bogstavelig talt har naaet Maalet: At udnytte alt af Svinet — lige til Skriget.

Dette er dels opnaaet ved de store Moderniseringer paa selve Slagteriet, dels ved intimt Samarbejde med „Dana", dels ogsaa i Samarbejde med Fabriken „Trio", som Slagteriet driver sammen med de to Andels-Slagterier i Nakskov og Maribo, og Fedtraffinaderiet i Masnedsund. Men om denne Modernisering vil de mange Billeder paa denne Bogs Blade tale stærkere til Læseren end mange Ord.

Den sidste Ombygning i 1926 kostede ca. Kr, 685,000,00, og dertil kommer Udvidelsen i 1932 med ca. Kr. 125,000,00, ialt Kr. 810,000,00. Paa disse Beløb var der afskrevet Kr. 325,000,00 til 1934, saaledes at Slagteriet var bogført for Kr. 488,700,00, men endnu manglede Kraftcentral, Kreaturslagteri og gennemgribende Ombygninger og Reparationer af hele Komplekset. Dette udførtes i Aarene 1934/35 og kostede ca. Kr. 636,000,00, hvorpaa der er afskrevet ca. Kr. 500,000,00, saaledes at hele Anlæget nu er bogført for ca. Kr. 600,000,00.

Med Hensyn til Forholdet mellem Andelshaverne og deres eget store

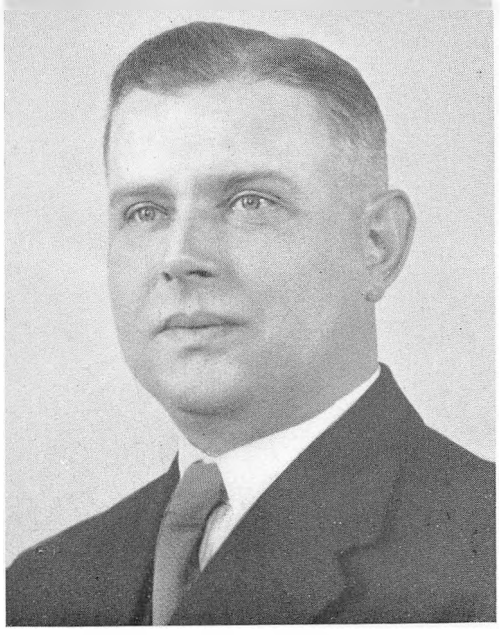

Direktør H. Møller Simonsen
Slagteriets Direktør siden 1933

Foretagende har man ved Oprettelsen af Tillidsmandsinstitutionen, d. v. s. en af Bestyrelsen udpeget Mand fra hver Kommune, der samles med Bestyrelsen et Par Gange om Aaret for at drøfte og faa Besked paa de nærmere Enkeltheder vedrørende Slagteriets Drift, opnaaet en udmærket Kontakt, saaledes at Andelshaverne lettere kan følge Slagteriets Udvikling, end de vilde være i Stand til, naar de kun mødes til Generalforsamlingen engang om Aaret, og hvor det altid vil være vanskeligt at faa Tid til i Enkeltheder at gøre Rede for Virksomhedens mange Sider.

I dette Aar har man begyndt paa Udstationering af Orner, hvilket ogsaa er et Plus for den snævrere Kontakt med Andelshaverne. Denne Udstationering skulde virke hen til, at Producenterne i større Grad lægger Vægt paa de lange og typiske Avlsdyr, som sikrer det Raamateriale, hvoraf man kan faa det Bacon, som Englænderne sætter mest Pris paa, nemlig den letfede Gris med de lange Sider og de gode Skinker samt den lette Bov. 3. Klasses Flæsk – det fede Flæsk – har udspillet sin Rolle paa det engelske Marked, idet Købelysten for denne Sortering bliver ringere, jo mindre der bliver af den, og de Slagterier, der stadig har meget af det fede Flæsk, vil blive ilde stillet i Fremtiden, da Slagterierne skal tage de store Tab paa denne Sortering.

Ved Generalforsamlingen 1938 afgik Vilh. Eriksen som Formand. Han var med til at tage Ansvaret for den nye og gennemgribende Ombygning i 1934–35, og han gjorde det, som han altid gjorde Dagens Gerning, med stor Interesse og stilfærdig Iver, og stor var hans Glæde, naar en Ting var færdig og virkede efter sin Bestemmelse. I hans Tid optoges Kreaturafsætningen paa rationel Maade, og det skyldes for en stor Del hans stilfærdige Maade og Optræden, at denne Gren af Virksomheden kom i saa god Gænge, som sket er. Eriksen satte sig med stor Grundighed ind i sit Arbejde, og det var kun faa af Slagteriets Kunder i Ind- og Udland, han ikke kendte personlig og kunde udtale sin Mening om.

Han afløstes af Gaardejer *Anton Topp*, Flintinge, der saaledes er Slagteriets Jubilæumsformand. Slagteriet tæller ved sit Jubilæum 4375 Andelshavere

Luftfoto af det fjerde Slagteri

Slagteriets Arbejderstab 1939

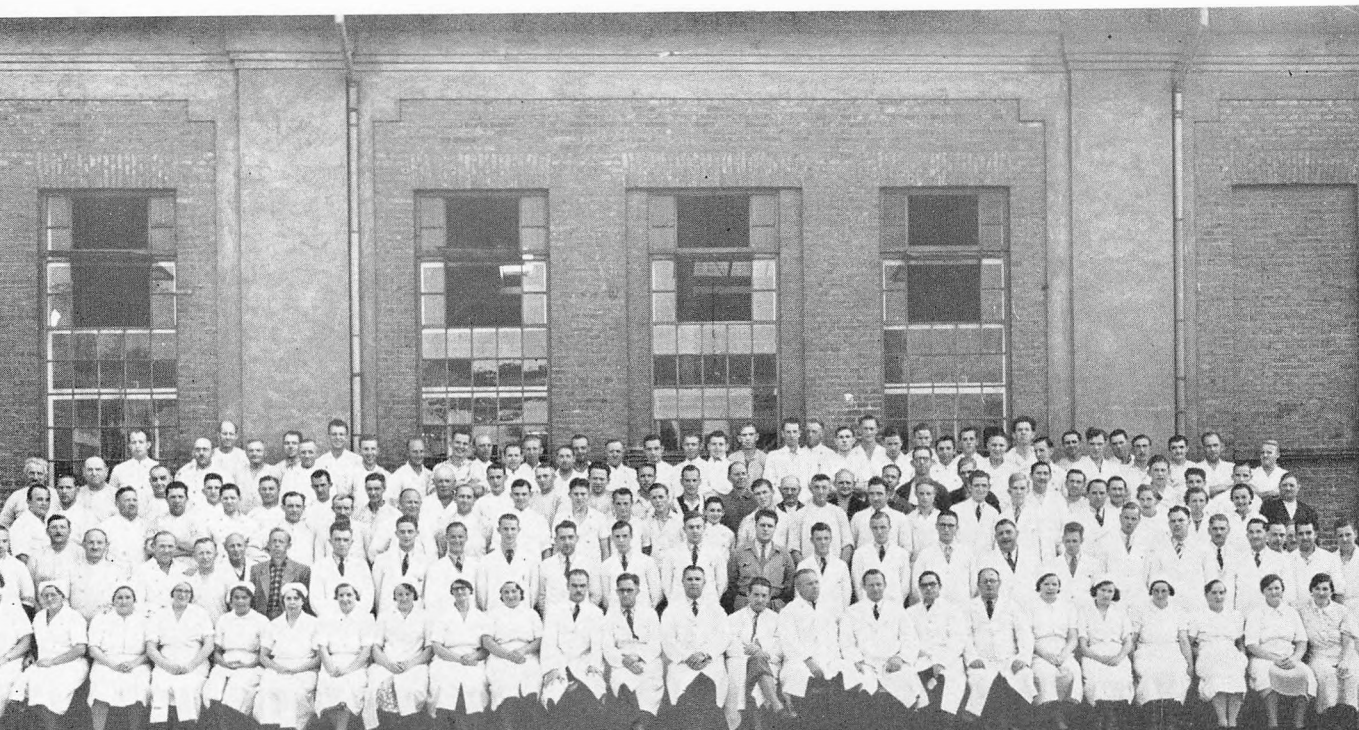

og beskæftiger ialt ca. 160 Funktionærer og Arbejdere. Mange Kampe har staaet indenfor Slagteriet, siden Mændene af 1889 mødtes for at stifte Lolland-Falsters Andels-Svineslagteri, og ofte er det gaaet varmt til. – Men den, der har fulgt Kampen gennem Aarene, har en sikker Forvisning om, at man ikke har ført Kampen for Kampens Skyld, men af Kærlighed til Andels-Slagteriet og dets store Idé.

Mester Chr. Nielsen,
Slagteriets Slagtermester gennem 35 Aar

Maatte denne Kærlighed til det gamle Slagteri fortsætte i Tiden, der kommer, og maatte Tiderne forme sig saadan, at vort Slægtled atter oplever *Handlefrihed* og *Handelsfrihed* paa Verdensmarkedet – til Gavn for den danske Bonde, og dermed til Gavn for vort Land.

To Mænd af den faste Stab

Der er to Mænd af den faste Stab, der bør nævnes i dette Jubilæumsskrift. Den ene er Slagtermester *Chr. Nielsen*, der blev Slagteriets Slagtermester fra den første Dag og kom til at virke i denne Stilling gennem 35 Aar. *Morten Jensen*, der som Tillidsmand paa Slagteriet havde Lejlighed til at følge „Mester Nielsen" paa nært Hold gennem mange Aar, skrev paa 35 Aars Dagen den 21. November 1924 i nogle Erindringer en Passage, hvori det hedder: „Dog er der en Mand, der maa nævnes sideordnet med Direktøren, og som maa tildeles sin Part af Æren for, at vort Slagteri fik Lov til at staa som mønstergyldigt, nemlig Slagtermester Nielsen, som gennem 35 Aar ledede Slagteriet med en aldrig svigtende Iver og Virkelyst. Andelshaverne er ham megen Tak skyldig for det Arbejde, han har lagt i den daglige Drift, og for den Omhu, han udviste for at fremme deres Interesser. Han var altid deres ubrydelige Tillidsmand, og deres Vel og Fordel laa ham paa Sinde i al hans Færd".

De, der erindrer Mester Nielsen, vil sikkert kunne underskrive denne Karakteristik.

Morten Jensen,
Slagteriets Revisor 1889—1902

Den anden Mand, der bør nævnes i dette Skrift, er Morten Jensen. Han blev paa Generalforsamlingen i 1889 valgt til Slagteriets Revisor, en Stilling, han kom til at beklæde til 1902. Han viste i denne Stilling ikke blot Interesse for de tørre Tal, som han med sjælden Evne forstod at gøre levende, men ogsaa for Slagteriets Historie — saaledes, at han ved 25 Aars Jubilæet i 1914 blev Slagteriets Historieskriver. Hans personlige Optegnelser gennem Aarene kom ham her til stor Nytte — og har ogsaa været Forfatteren af dette Skrift til stor Nytte, hvad der er saa meget mere vigtigt, som der ikke fra anden Side foreligger tilgængelige Optegnelser, der giver Oplysninger om Slagteriets Historie, navnlig ikke for de første 12 Aar, fra hvilke der overhovedet ingen Forhandlingsprotokoller findes, men takket være fyldige Avisreferater fra Generalforsamlingerne samt Morten Jensens Optegnelser og andre mundtlige Overleveringer, har det været dette Skrifts Forfatter muligt at rekonstruere Billedet af Slagteriets Virksomhed gennem de forløbne 50 Aar. For sine Bidrag hertil fortjener Morten Jensen en varm Tak.

Da Morten Jensen afgik som Revisor, blev han Ekspedient i Slagteriet — en Stilling, han beklædte indtil 1. Juni 1927, da han paa Grund af Svagelighed trak sig tilbage, men fra sit Hjem i Idestrup følger han fremdeles med Interesse og Opmærksomhed sit gamle Slagteris Trivsel.

Slagtermester Chr. Nielsens Efterfølger blev Slagtermester *C. F. Petersen,* der har faaet sin hovedsagelige Uddannelse paa Slagelse Andels-Slagteri. Mester Petersen, der ved sin stoute og rolige Fremtræden indgyder Tillid baade hos Arbejdere og Andelshavere, har sin meget store Andel i Slagteriets rolige og støtte Udvikling. Hans Motto er: „Renlighed og Orden", og ved et Besøg paa Slagteriet vil man kunne overbevise sig om, i hvor høj Grad han gennemfører dette i det daglige.

I den meget store Del af Virksomheden, som Pølsemageriet og Konservesfabriken udgør, residerer Pølsemester *Oskar Werdo,* paa hvem der hviler et stort Ansvar for Fabrikationen af de for ca. 1½ Million Kroner Varer, der i dette Aar er gaaet gennem hans Afdeling. Han er en ung Mand, men

C. F. Petersen
Slagteriets Slagtermester

levende besjælet af Ønsket om at fremstille de finest mulige Varer af den mest tiltrækkende Form og det smukkeste Udseende, og hans store Arbejdsstab, der varierer fra 40 til 60 Mand, er besjælet af det samme Ønske.

Lederen af Slagteriets tekniske Afdeling og Kraftcentralen er Maskinmester *A. Schiller*. Han er kun 29 Aar gammel, men i Besiddelse af en meget betydelig Indsigt og Kunnen paa det tekniske Omraade, og ved hans og hans Maskinarbejderes, Elektrikeres og Fyrbøderes Hjælp er der indført betydelige Besparelser i Driften og adskillige Lettelser i det daglige Arbejde.

En anden stor Afdeling er Tarmrenseriet, hvor Tarmmester *Hans Daum* residerer. Naar man betænker, at Slagteriet hver Uge behandler ca. 30 km Tarme, saa vil man forstaa, at der ogsaa i denne Afdeling skal passes overordentlig paa, for at intet gaar til Spilde. Daum er af Fødsel Bayrer og kom her til Landet paa de Tider, da Slagterierne begyndte at interessere sig for den Værdi, der kunde faas ud af Tarmene, og selvom han nu er saa god en Dansker som nogen, kan han dog ikke i sit Sprog frigøre sig for den Accent, der er fulgt med ham fra det bayerske Højland.

For Hovedbogholderiet er *Rud. Rasmussen* ansvarlig, og man kan roligt sige, at naar Tallene har passeret ham, er de rigtige. Han har faaet sin Uddannelse paa Slagteriet og kan til næste Aar fejre 20 Aars Jubilæum ved Virksomheden. Det er et Kæmpearbejde at tilrettelægge og føre det store Bogholderi, men Rasmussen har klaret den Opgave paa den mest effektive Maade.

Paa Fabriken „Dana" leder Prokurist *Børge Kanstrup* og Konservesmester *Jul. Jensen* det daglige Arbejde, og disse to danner en udmærket Kombination, der roligt og stilfærdigt søger at gennemføre det Hverv, der er blevet paalagt dem, nemlig at gøre „Dana" til en Virksomhed, der ikke alene kan hvile i sig selv, men samtidig gaa frem ad de nye Veje, der skal til, for at de danske Kød- og Flæskefrembringelser kan fabrikeres til de Varer og efter de forskelligartede Krav, som Menneskene rundt om i Verden stiller til dem.

Som Overdyrlæge ved Slagteriet fra den Tid, da Dyrlæger blev obliga-

Fritz Christensen,
Slagteriets Forvalter

toriske, har Dyrlæge *Lars Okkels* virket, indtil han i 1938 faldt for Aldersgrænsen 70 Aar gammel. Overdyrlæge L. Okkels døde i April 1939 efter et Par Maaneders Sygdom. — Efter Dyrlægeeksamen i 1899 nedsatte han sig som praktiserende Dyrlæge i Nykøbing og oparbejdede ret hurtigt en betydelig Praksis, som han dog afhændede allerede i 1915, da Virksomheden som kontrollerende Dyrlæge ved Lolland-Falsters Andels-Svineslagteri, en Stilling, han havde overtaget allerede i 1908, efterhaanden fuldt ud lagde Beslag paa hans Kræfter. Gennem en Række af Aar var han tillige besætningskontrollerende Dyrlæge for Mælkekondenseringsfabriken, et Hverv, der interesserede ham stærkt.

Baade som praktiserende Dyrlæge og som Overdyrlæge paa Svineslagteriet har Okkels stedse udført et faglig dygtigt og samvittighedsfuldt Arbejde, der bragte ham Anerkendelse og Agtelse i vide Kredse. Hans medfødte Elskværdighed og noble Fremtræden, hans lyse Smil og vennesæle Væsen skaffede ham Venner overalt.

Hans Efterfølger blev Overdyrlæge *Vilh. Christensen,* der hidtil havde været Overdyrlæge paa Andels-Slagteriet i Thisted. Han er en Mand med nye Synspunkter og nye Ideer om, at Slagteriets Dyrlæger, samtidig med at de er Statens Repræsentanter og skal kontrollere, at alt Arbejde foregaar paa en hygiejnisk Maade, og at Loven om Kødkontrol overholdes, tilligemed føler sig som en Tjener for Virksomheden og dens Ejer, Landmændene, og han er derfor energisk gaaet ind for Arbejdet med at hjælpe Folk tilrette overfor de forskellige Sygdomme saasom Skab, Tuberkulose o. s. v., og der er allerede i den korte Tid, han har været her, af ham og hans Medhjælpere, Reservedyrlægerne *H. J. Eriksen* og *N. P. Hansen,* udført et stort Arbejde. Navnlig ved Udryddelsen af Tuberkulosen hos Svinene har Overdyrlæge Christensen klart forstaaet, at Ondet skal gribes ved Roden, og han har derfor kraftigt sat ind for Bekæmpelsen af Fjerkrætuberkulosen ved Udgivelse af Pjecer, Opfordringer i Bladene samt ved personligt Besøg hos Andelshaverne, og der er ikke Tvivl om, at hans Anstrengelser vil give gode Resultater. Slagteriet har i disse Dyrlæger værdifulde og gode Hjælpere.

L. Okkels,
Slagteriets Overdyrlæge indtil 1938

Fra Lolland-Falsters Andels-Svineslagteri er der udgaaet mange unge Mennesker, der har opnaaet gode Stillinger andetsteds. Uden at opremse alle i kronologisk Orden kan vi nævne Direktør H. Hauerslev, Roskilde, afdøde Direktør P. Pedersen, Odder, Direktør Sigurd Beck, Andels-Slagteriet i Bjerringbro, gift med en Datter af Morten Jensen, Idestrup, Direktør for Andels-Slagteriet i Kalundborg, Poul Madsen, Søn af Gaardejer M. P. Madsen, Vidiemosegaard, Frejlev, Direktør E. Jensen, Andels-Slagteriet i Løgstør, Direktør Hvass Rasmussen, Andels-Slagteriet i Skive — alle har de faaet deres væsentligste Uddannelse her ved Slagteriet, og desuden sidder der unge Mennesker i gode Stillinger rundt om, som bl. a. skylder Slagteriet Tak for deres gode Uddannelse, saaledes Bogholder Johnsen, Bjerringbro, Bogholder Sørensen, Kalundborg. En enkelt er gaaet over i privat Erhverv og har startet sin egen Forretning i Slagteriprodukter, nemlig Grosserer Sv. Søgaard, Kødbyen i København.

Andelsselskabet „Trio", Saxkjøbing

Andelsselskabet „Trio" blev stiftet den 20. Juni 1929 paa et Fællesmøde mellem de tre Slagteriers Bestyrelser i „Svingelen" i Nakskov, og desuden var den daværende Formand for „De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger", Gaardejer *Hjalmar Jensen*, Horreby, indbudt. Alle tilstedeværende var enige i Formaalet, nemlig at skaffe Landmændene et godt, billigt og sundt Foder til Svin og Kreaturer, og det vedtoges eenstemmigt at indkalde til Generalforsamlinger i de tre Slagterier den 11. Juli samme Aar, og her vedtoges det eenstemmigt at anlægge Fabriken.

Den 17. Juli afholdtes derefter en stiftende Generalforsamling paa „Jernbanehotellet" i Nykøbing F., og her foreslog Hjalmar Jensen til Ihukommelse af de tre Slagteriers Samvirke at døbe Fabriken „Trio". Forslaget vedtoges. Love blev vedtaget.

Vilh. Christensen,
der efterfulgte Okkels som Overdyrlæge

Der valgtes et foreløbigt Udvalg bestaaende af Slagteriernes tre Formænd, Gaardejer Ludvig Hemmingsen, Marrebæk, Gaardejer Chr. Kragh, Maribo, og Gaardejer Alfred Jensen, Charlottenlund, samt Gaardejer P. Petersen, Killerup, Forpagter Madsen, Paarupgaard, Proprietær H. C. Nørregaard, Steffensminde, Dir. O. Yding, Nykøbing F., Dir. C. Larsen, Maribo, og Dir. H. Møller Simonsen, Nakskov.

Dette Udvalgs første Opgave var at finde en passende Plads for Anlæget. Der forelaa forskellige Tilbud, blandt hvilke man valgte et fra Saxkjøbing, og efter flere Møder med Veterinærinspektøren og Ingeniør *Carl Madsen* blev man enige om Tegningerne. Man enedes om, at det nødvendige Beløb til Bygningernes Fuldførelse skulde indbetales af de tre Slagterier i Forhold til Svineslagtningerne i 1928. Saxkjøbing Kommune stillede Grunden gratis til Raadighed lige op ad Jernbanen.

Til Bestyrer valgtes *Chr. Jørgensen*, Nakskov, der fik Paalæg om snarest at foretage en Studierejse til lignende Fabriker i Ind- og Udland for at sætte sig ind i Fremstillingen af Produktet.

Den 15. December 1930 var Fabriken færdig og havde kostet Kr. 198.214,12.

Naar man i Dag gæster Fabriken, møder Øjet allerede paa Afstand de to Skorstene – den ene for Damp, den anden for Luftaftræk. Angaaende den nærmere Præsentation af saavel Facaden som de indre Fabrikslokaler henvises Læseren til Studium af de Fotografier, der ledsager Teksten. – Fabrikslokalerne er, som man vil se, fyldt med moderne Maskinanlæg, der forvandler Slagteriaffaldet til forskelligartet Foder og til Limstoffer.

Af Blodet lavedes oprindeligt Blodmel til Kreaturfoder, men ved Hjælp af et Maskineri, Fabriken sidst har faaet, laves Blodet nu til *Albumin*, som er et rent Æggehvidestof, der er en ganske fortræffelig Lim, som i vid Udstrækning benyttes til Krydsfiner. „Trio" har her det eneste danske Værk, der laver Krystal-Albumin.

Af det øvrige nævnte Affald fremstilles teknisk Fedt samt Kødekstrakt-Benmel til Foder for voksende Dyr, navnlig Svin og Ungkvæg. Det giver Dyrene en god Vægt i Opvæksten.

Chr. Jørgensen,
Bestyrer ved Kød- og Benmelsfabriken „Trio"

Endvidere fremstilles om Sommeren fra Maj til Juli Lucerne-Grønmel til Hønsefoder og unge Svins Vinterfodring, samt Tilskudsfoder til Malkekvæg, Ungkvæg, Svin, Grisesøer, Høns og Kyllinger. – Fabriken beskæftiger hele Aaret rundt 15 à 16 Mennesker.

Ved en Spadseretur gennem Anlæget er det en Fornøjelse at konstatere den Renlighed og Properhed, Øjet møder overalt. Gulvene er som støvsugede, kun naar Lemmene til Nedstyrtningsskakterne aabner sig for at sluge et Læs Raamateriale paa dets Vandring til de maskinelle Processer i Maskineriets Indre, fornemmer man, at det er en Fabrik og ikke en Lægegang paa et Hospital. De cirkelrunde Foderkager ligger stablet i mandshøje „Tutter" som overnaturlige Tokroner i Nationalbankens Kælder – det *er* for saa vidt en Slags Tokroner, som hver Kage repræsenterer omkring en Tokrones Værdi, og langs Væggene fylkes Sæk ved Sæk, paastemplet „Trio"s Mærke og Indholdets Art.

I 1932 byggedes Kontor- og Beboelsesbygning til Fabriken.

Vil man derefter spørge om det økonomiske Udbytte af „Trio", maa Svaret lyde, at det har været særdeles tilfredsstillende.

Der har i de forløbne 8 afsluttede Regnskabsaar været et Overskud paa ialt Kr. 213.154,53, der er benyttet til Henlæggelser, saaledes at Anlæget nu i 1938 staar i Kr. 127.552,00.

„Trio"s Bestyrelse bestaar ved Slagteriets Jubilæum af følgende:

For Slagteriet i Nykøbing F.: Gaardejer Anton Topp, Flintinge, Proprietær Dines Jespersen, Annalyst, og Direktør H. Møller Simonsen.

For Slagteriet i Maribo: Proprietær N. Plough, Bukkehavegaard, Parcellist Vald. Christiansen, Bjerreskov, og Direktør C. Larsen.

For Slagteriet i Nakskov: Proprietær H. Thomsen, Egelund, Proprietær M. Larsen, Mensalgaard, Direktør H. Madsen.

„Trio"s Revisorer har været: Gaardejer Hans Jensen, Kalø, Gaardejer Hans Jørgen Dresen, Tokkerup, Gaardejer P. Ringsing, Dødmosegaard, og Gaardejer Hans Hansen, Hydesby, der nu fungerer sammen med Revisor Kai Maagensen, Maribo.

Fedtraffinaderiet i Masnedsund

I 1931 besluttede Slagterierne i Haslev, Skelskør, Masnedsund, Nakskov og Nykøbing F. at samarbejde om Afsætningen af Svinefedt og Oksetalg. Man enedes om at bygge en Bygning ved Slagteriet i Masnedsund for der at fremstille Fedt i forskellige Raffineringer, der skulde gøre det muligt at konkurrere med det meget efterspurgte og i Almindelighed højere betalte amerikanske Fedt. Gennem flere Aar var det saadan, at Amerikanerne i de 9 af Aarets Maaneder opnaaede en højere Pris end Danskerne, paa Grund af Varens Ensartethed. Ingeniør Karl Møller Nielsen, der i flere Aar havde arbejdet i amerikanske og kanadiske Slagterier, fik betroet Opgaven og skilte sig smukt fra den, men desværre gaar det jo ofte saadan, at man ikke altid høster, som man saar, og de internationale Forhold bevirkede, at Danmark, efter at Handelsaftalerne med Tyskland var traadt i Kraft, opnaaede en højere Pris for sit Fedt end Prisen paa Verdensmarkedet. Imidlertid viste det sig, at skønt man ikke opnaaede den betydeligt højere Pris, man havde tænkt sig i Forhold til andre, saa bevirkede denne Koncentration af Fedtsalget alligevel, at man fik en Afdeling med virkelige Fedteksperter, der som Sælgere af store Kvanta i al Almindelighed var saadan orienteret om Markedet, at det lykkedes at sælge paa de rigtige Tider og saaledes opnaa en særdeles god Gennemsnitspris.

Ellers har Raffinaderiets Medvirken ved Udførelsen af Destruktionsordningen været af stor Betydning for Landet, idet de Forsøg, der af Direktør Jul. Andersen, Masnedsund, blev udført med Afsmeltning af Oksekroppe, gav Stødet til den Destruktionsordning, vi endnu arbejder under, og som har været til stor Gavn bl. a. ved at fjerne alle overflødige Dyr fra Hjemmemarkedet. Afsætningen af det af disse Dyr udvundne „Fedt" – Oksetalgen – har, hvad Pris angaar, undergaaet mange Svingninger og til Tider været usælgeligt, og de store Tankanlæg har da været til stor Nytte, saa man har undgaaet Paniksalg, men i Øjeblikket er alt udsolgt til godt og vel Fremstillingsprisen, og er Tab saaledes undgaaet, og der er endog reddet en lille Gevinst hjem.

Den nuværende Direktør er R. M. Jensen.

1938 178512 1938

LANDBRUGSMINISTERIETS SVINEREGULERINGSUDVALG

AXELBORG KØBENHAVN

Svinekort

November Regulering

Dette Svinekort giver

IHÆNDEHAVEREN

Ret til Levering og Slagtning af

1 SVIN

i Tiden 7. Novbr. 1938 til 14. Januar 1939.

(Efter 14. Januar 1939 er Kortet ugyldigt.)

Udfyldes af Slagteriet (Slagtestedet)

Leveret af .....

.....

Eftertryk forbudt, medfører Straffansvar efter Loven.

Ugyldig efter 14. Januar 1939

Ugyldig efter 14 Januar 1939

Med Fotografen paa Rundskue gennem Slagteriet

Efter at Læseren har fulgt os paa Vandringen gennem Slagteriets *Fortid,* beder vi Dem følge os paa en Rundskuetur med Fotografen gennem Slagteriet og dets tilknyttede Virksomheder — gennem *Nutiden,* idet denne Tur tillige vil give Dem et godt Indblik i *Fremtiden,* ved Studiet af Slagteri-Produkternes Tilberedning i det hypermoderne Slagteri, fra det Øjeblik, Grisen ankommer, og til det Tidspunkt, da Varen ligger paa Disken til Forbrugerne.

Billederne, der er optaget af *Polyfoto,* vil i den korte, underlagte Tekst vejlede Læseren om, hvad det er, der foregaar i hver enkelt Afdeling. — Hvor det af tekniske Grunde ikke har været muligt at anbringe Tekst under hvert enkelt Billede, viser Teksten Vej fra øverste venstre Hjørne til nederste højre, saaledes at Læseren altid vil være paa Bølgelængde mellem Billede og Tekst.

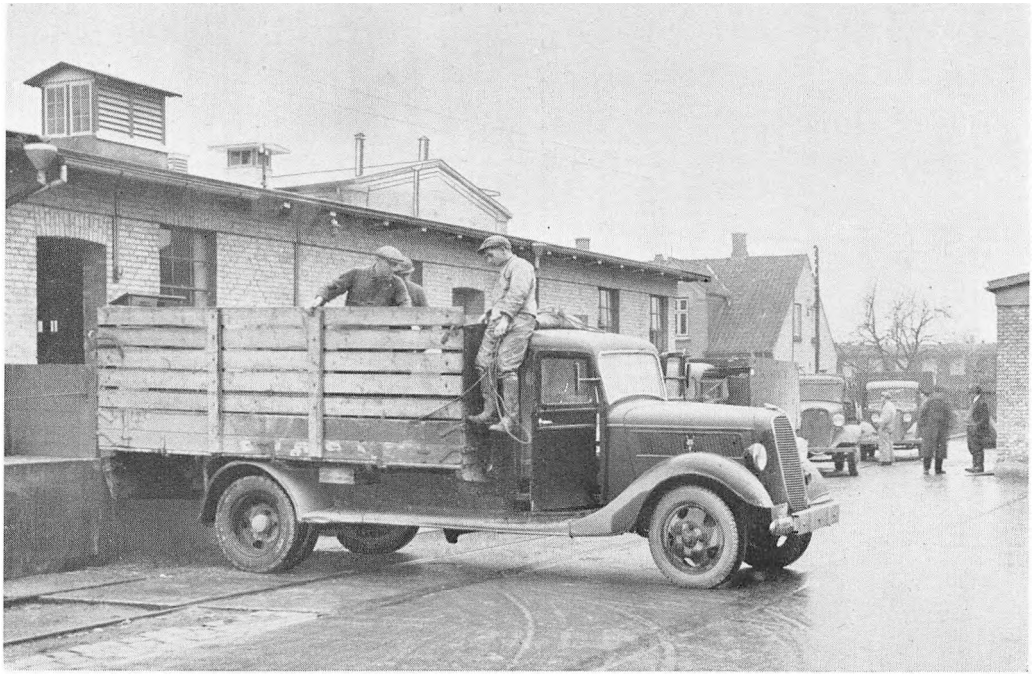

1. Svinene ankommer til Slagteriet

2. Transportvognene desinficeres

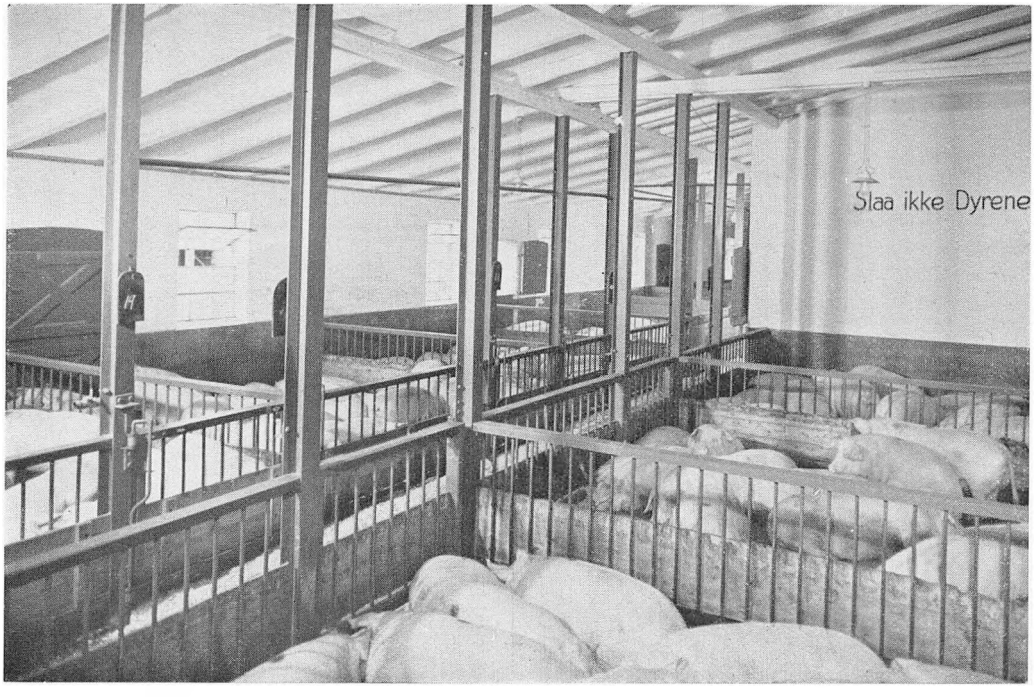

3. Svinene i Slagteriets Folde

4. Svineslagtning i 1889

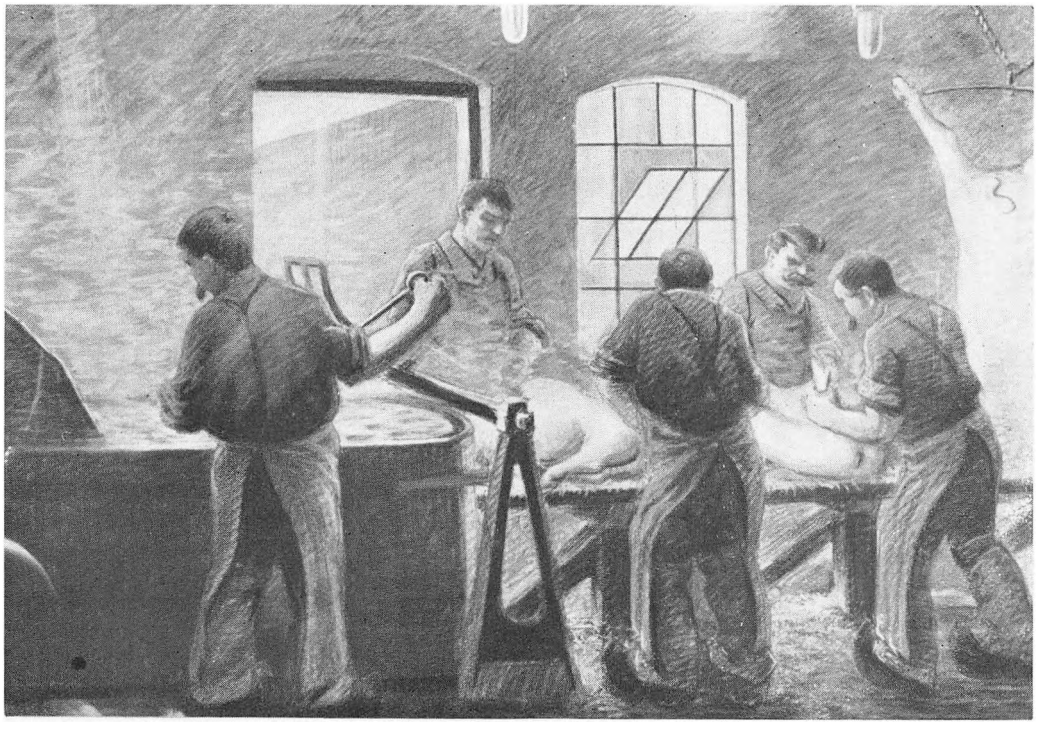

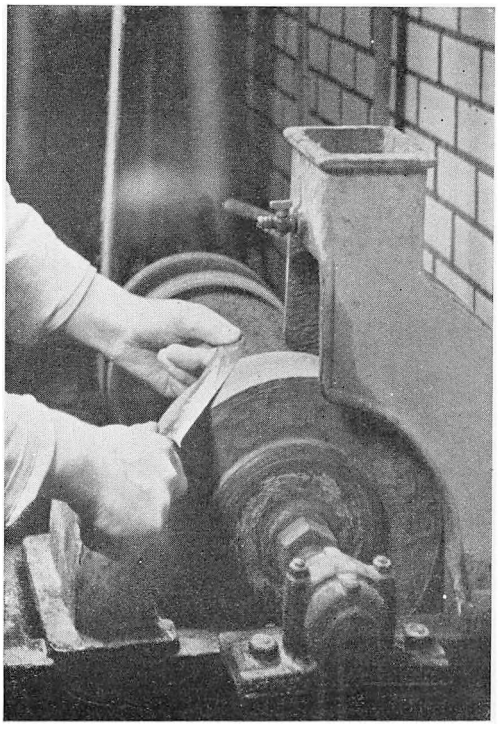

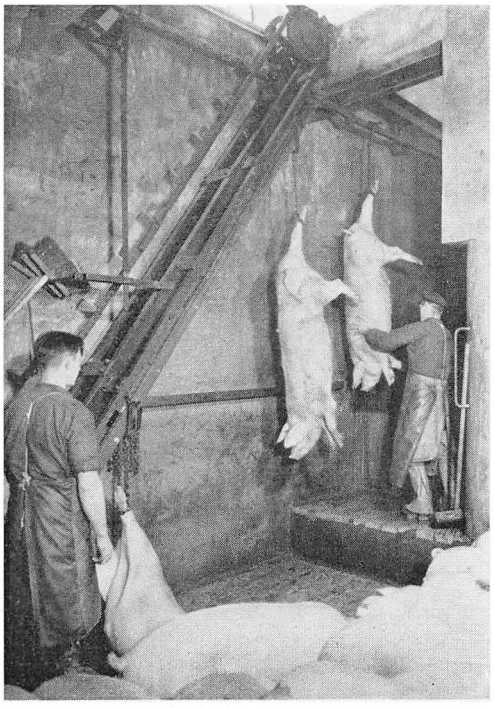

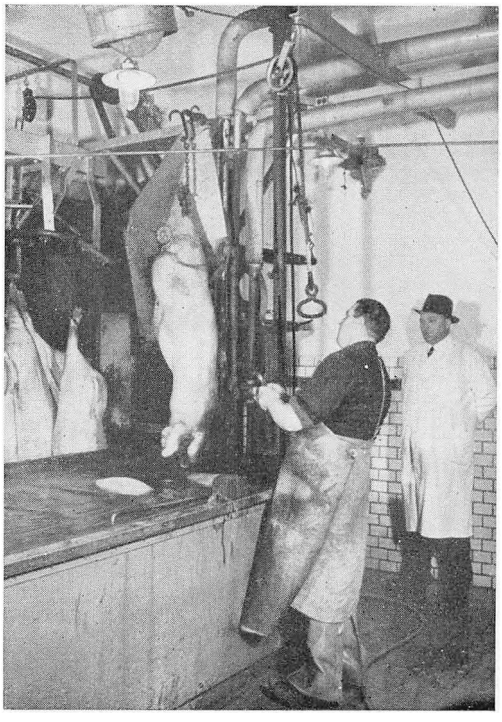

5. Stikkeren sliber Kniven

6. Grisen stikkes

7. Grisen dykker ned i Skoldekarret

8. Grisen gaar i Skrabemaskinen

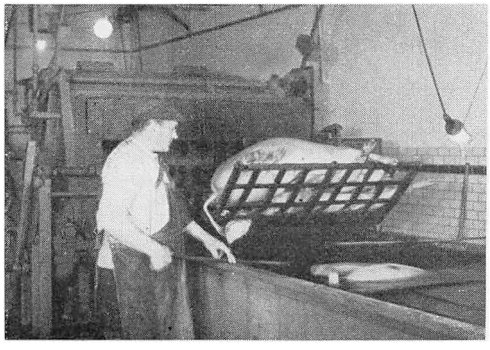

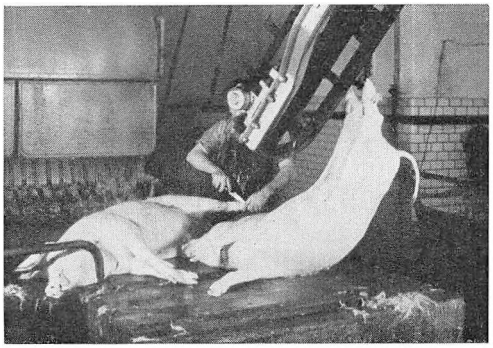

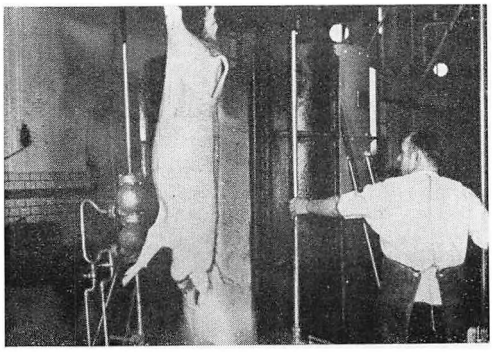

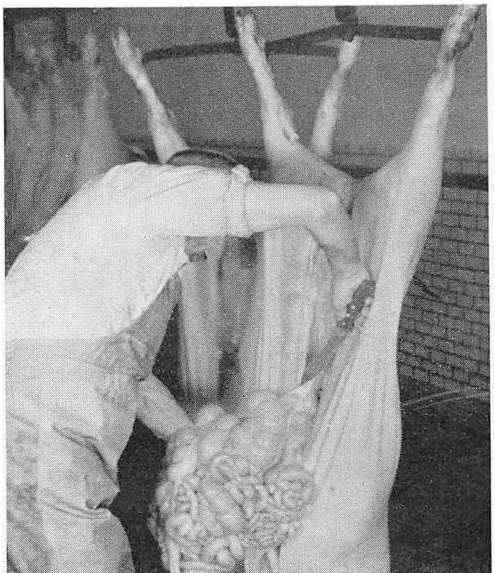

9. Grisen kommer ud af Skrabemaskinen

10. . . . ind i Svideovnen

11. . . . til Sortskæring

12. Udtagningen begynder

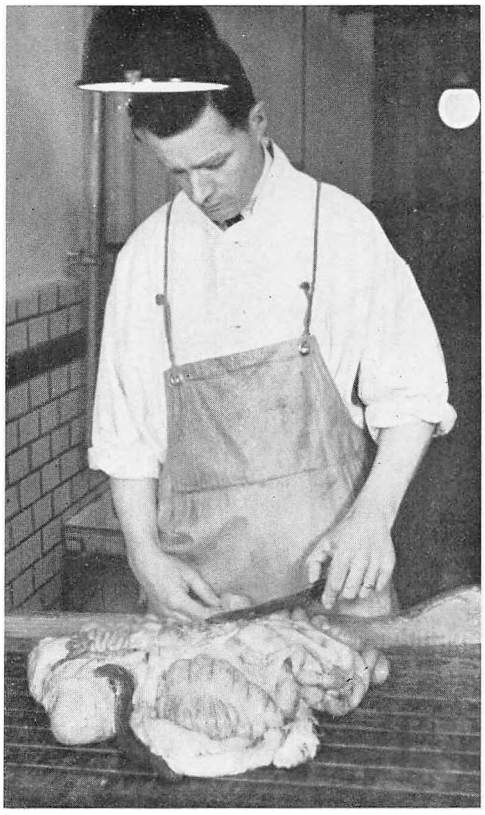

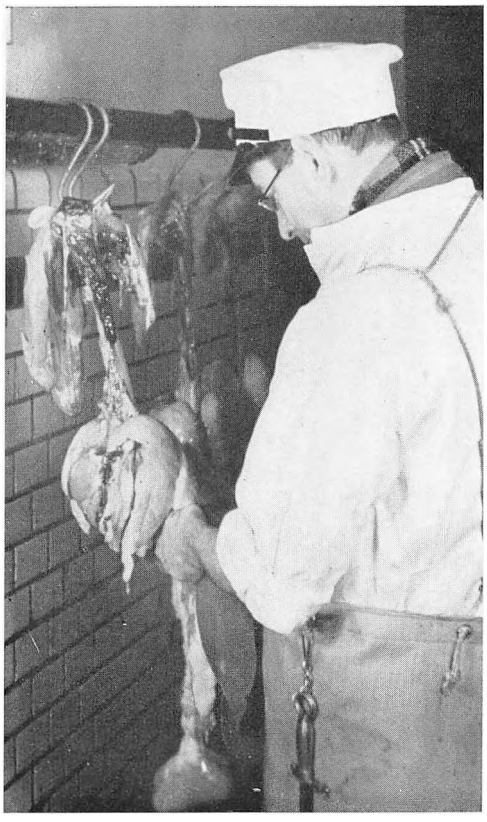

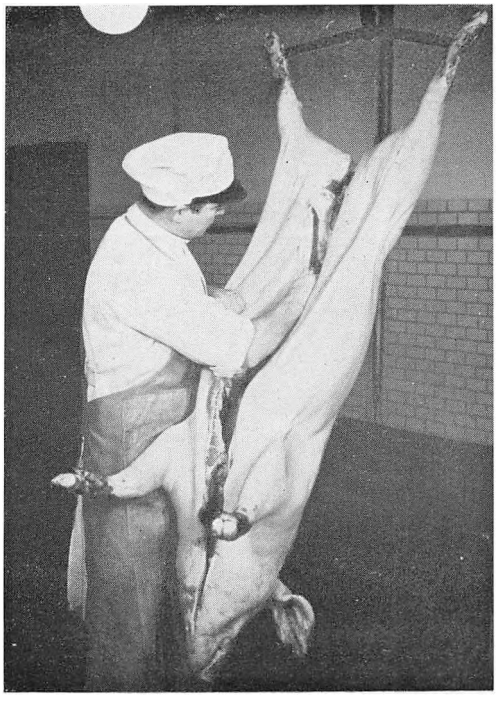

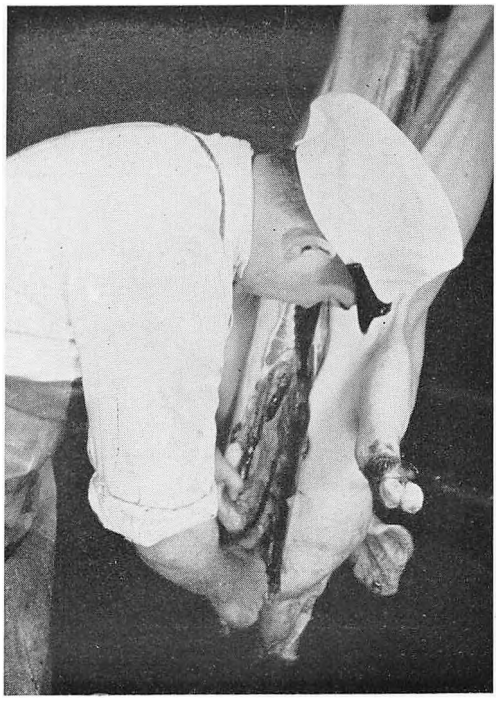

13. Dyrlæge Andersen kontrollerer Tarmene
14. Overdyrlægen ransager Hjerte og Nyrer
15. Dyrlæge Eriksen ser nærmere paa Kropskirtlerne
16. Dyrlæge Eriksen undersøger Hovedets Kirtler

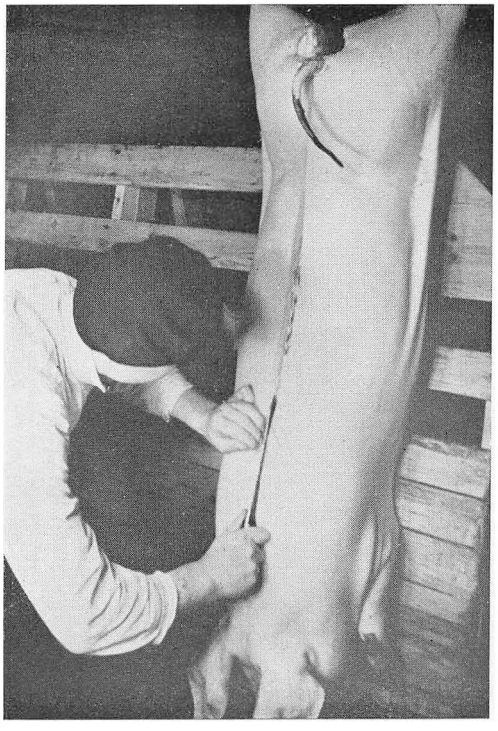

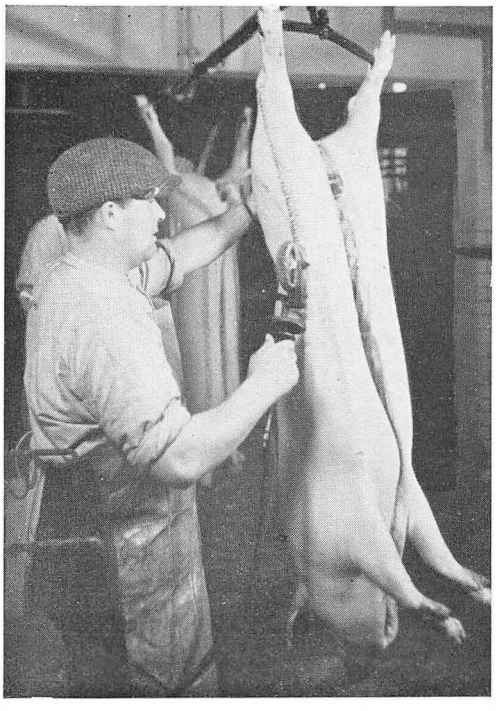

17. Grisen skæres for med eet Snit

18. Grisen brændemærkes med Danish

19. Der vejes og maales

20. Flommen tages ud

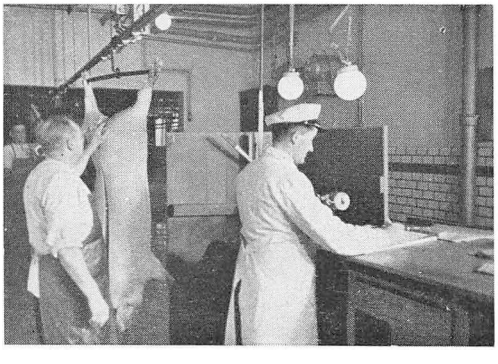

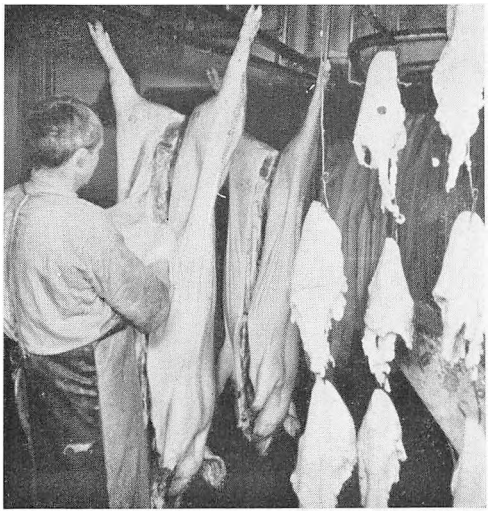

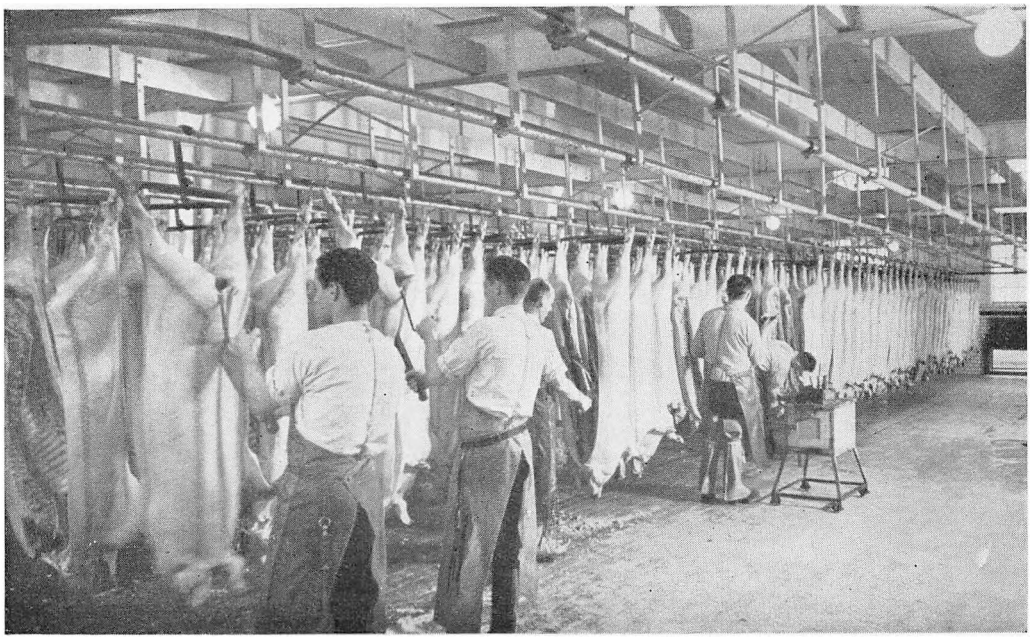

21. Grisene flækkes

22. Grisen klassificeres

23. Landbrugsministeriets Kontrollør paastempler Lurmærket

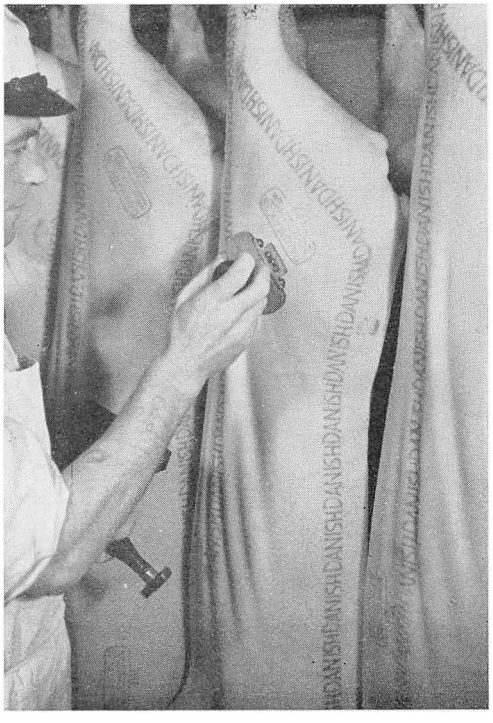

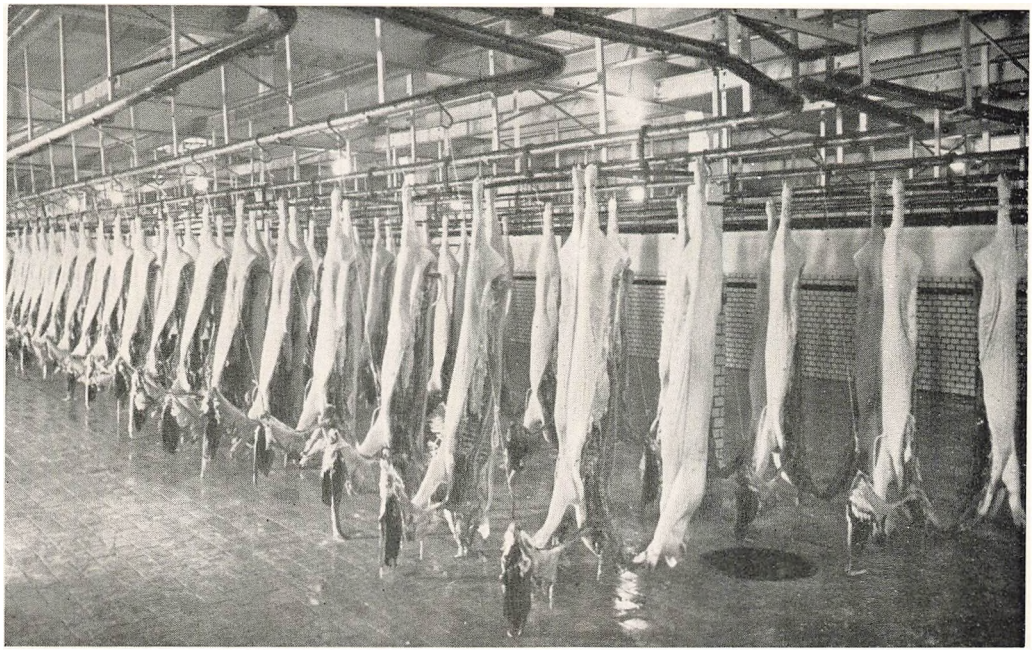

24. Skoldede Grise til Tyskland

25. Tilskæring af Siderne til Bacon

26. Detailler fra Tilskæringen

27. Bovbladet trækkes ud

28. Kroppen faar en Saltvandsindsprøjtning

29. Indladning af Svin til Tyskland

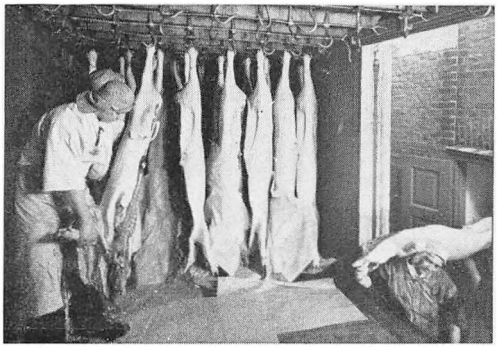

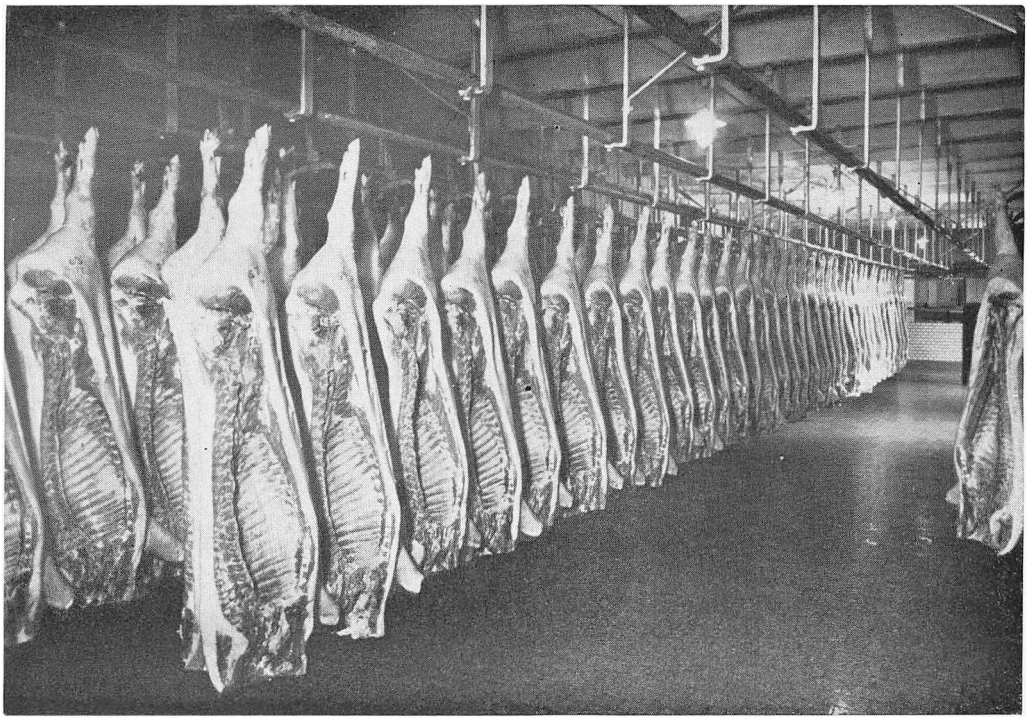

30. Svinekroppene hænger i Kølerummene

31. Interiør fra Saltningsprocessen

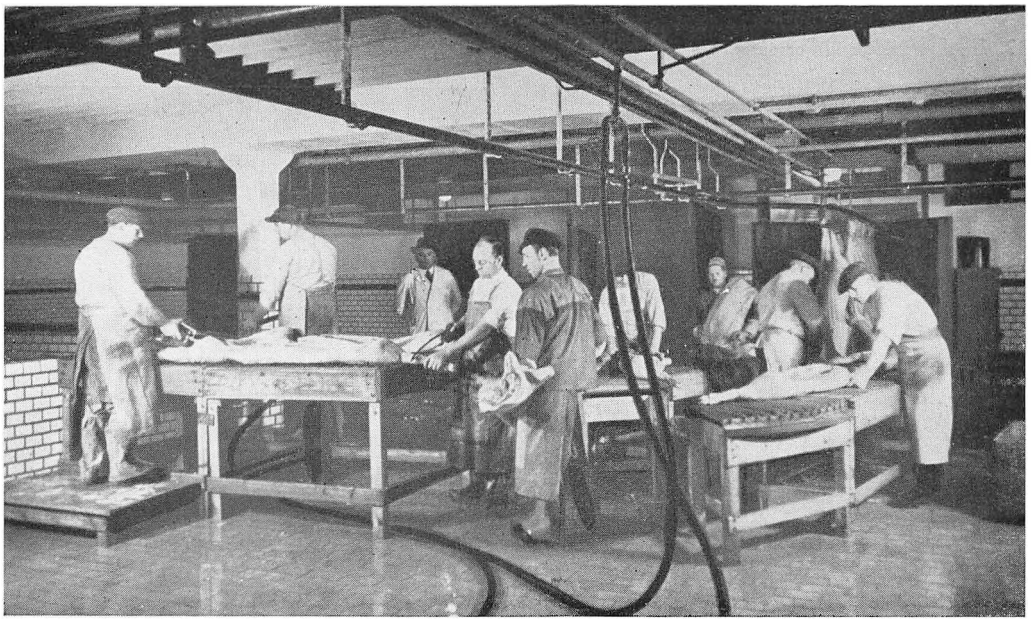

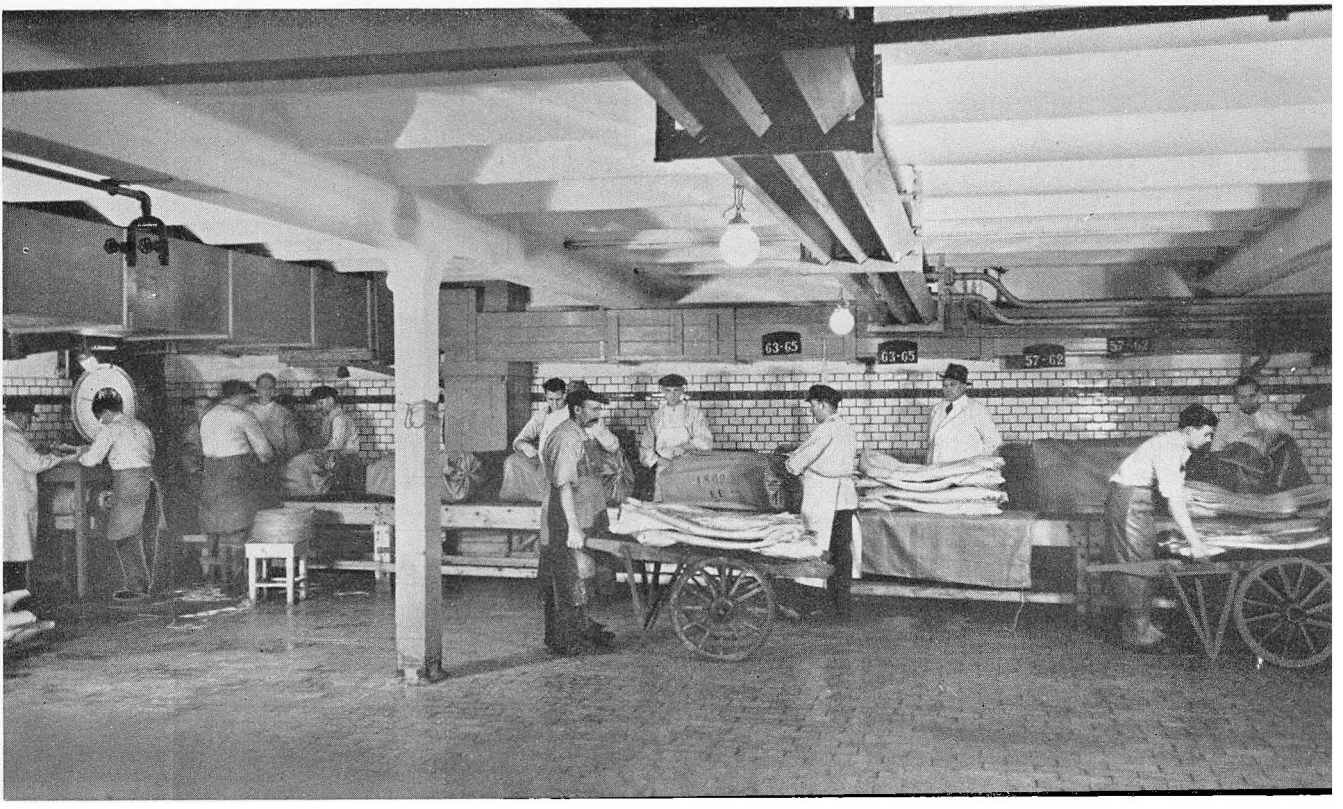

32. Flæsket pakkes til Forsendelse

33. Der stoppes Salt i Bovbladshullerne, og Siderne anbringes i Saltekummerne

34. De færdigpakkede Flæskeballer indlades til Forsendelse

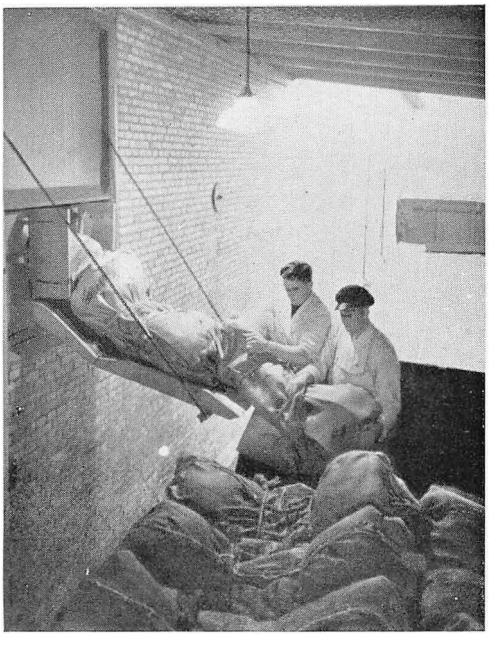

35. Interiør fra Ballerummet

36. Mester C. F. Petersen skriver Lønningslister

37. Kreaturslagteriet

38. Overdyrlægen undersøger de levende Dyr

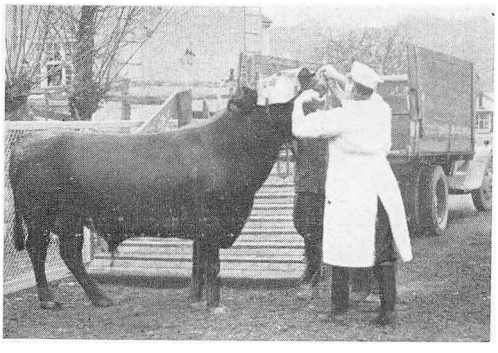

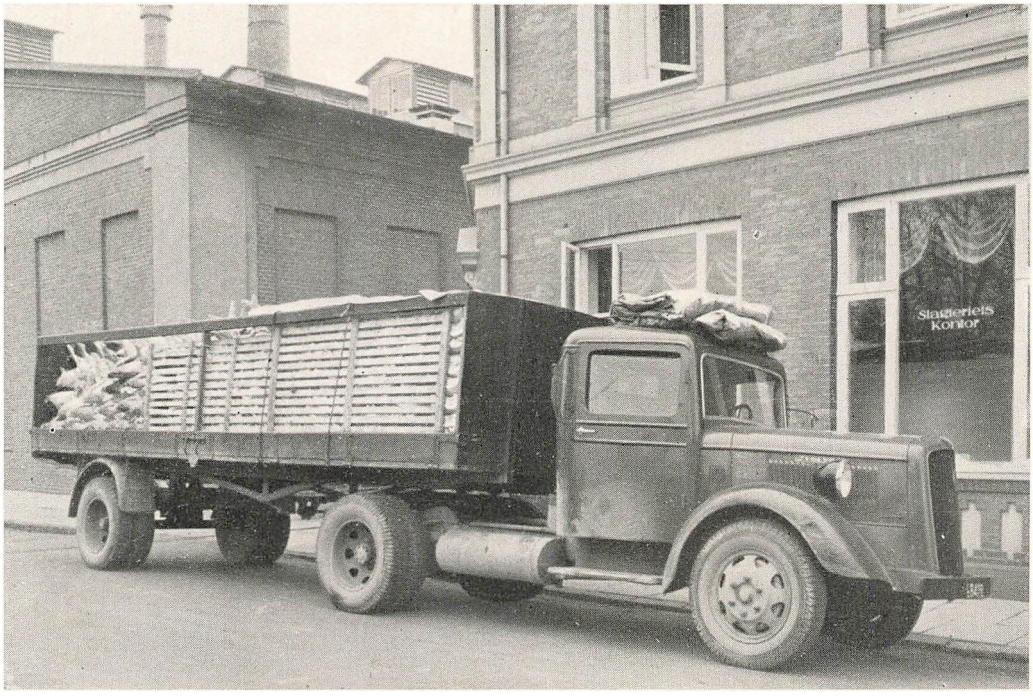

39. Lastbil med ferske Svin fra Slagteriet til København

40. Kvæg paa Slagteriets Stald

41. Dyrene vejes

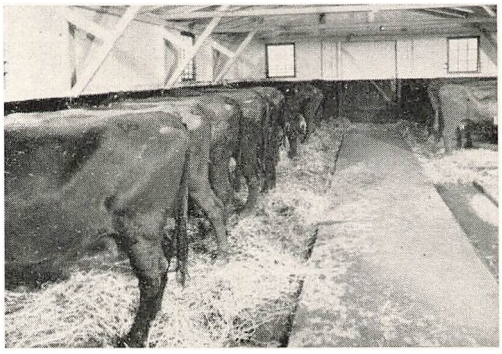

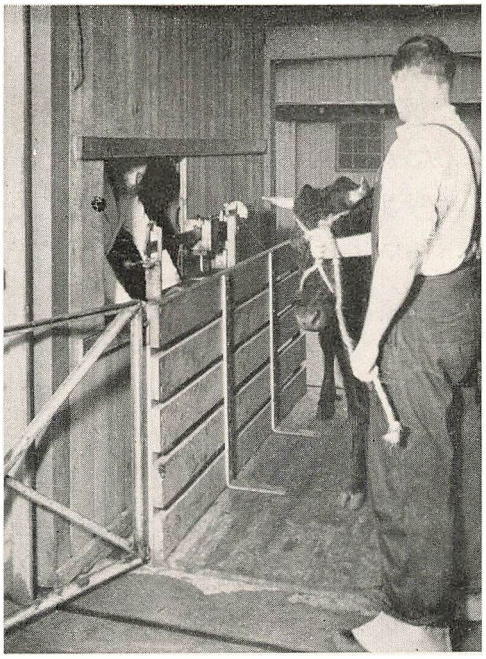

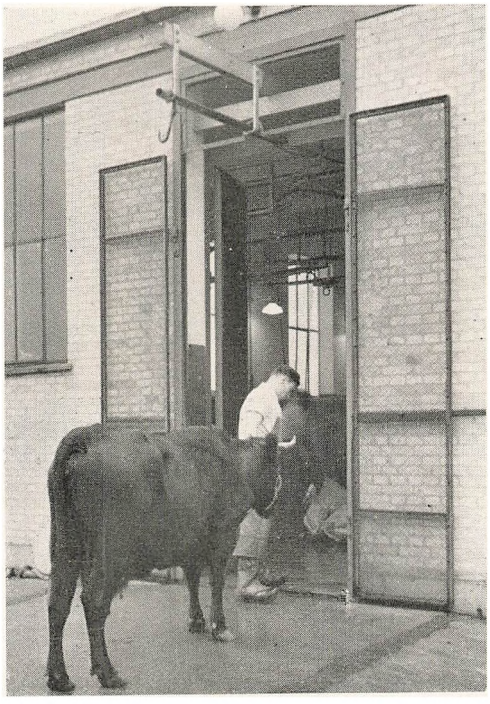

42. Den sidste Rejse

43. Begavning, d. v. s. Tællen skæres ud

44. Dyret skydes

45. Handelen afsluttes

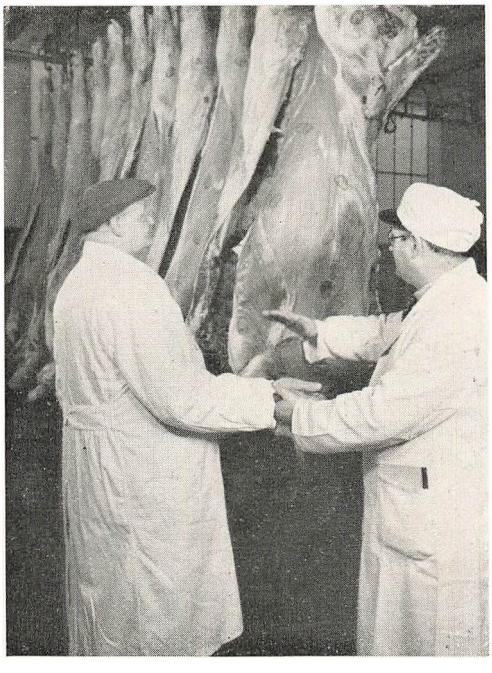

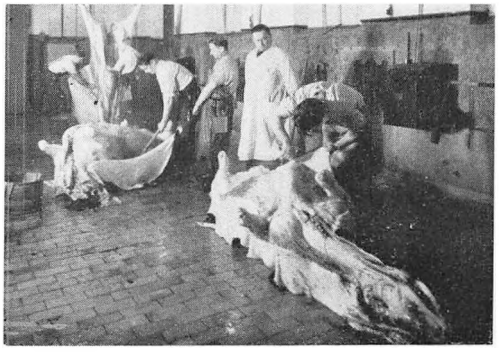

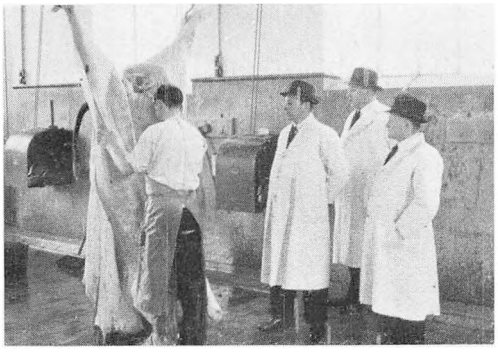

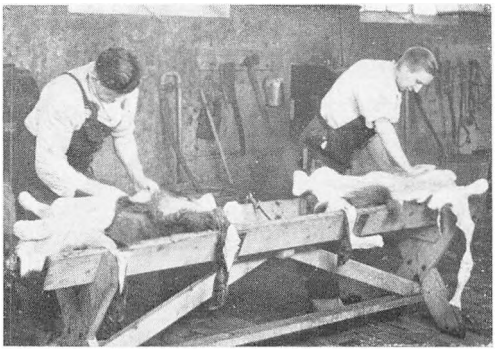

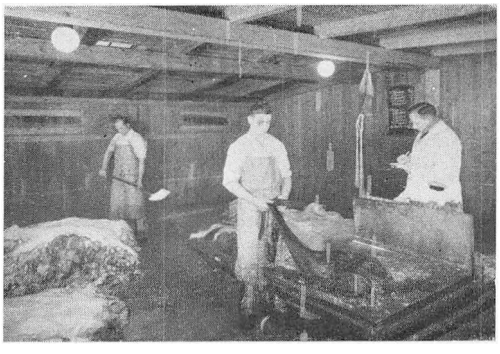

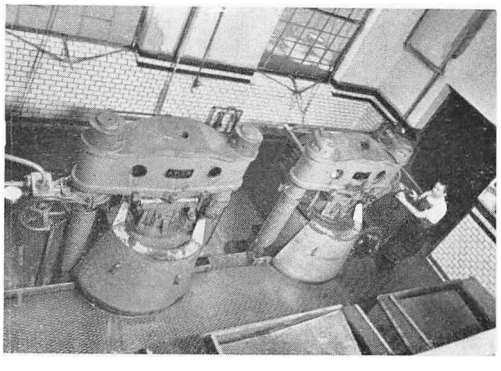

46. Afslagtning
47. Dommerne i Funktion ved Svendeprøve
48. Slagtning af Spædekalve
49. Vejning og Saltning af Huder
50. Interiør af Fedtsmelteriet
51. Fedtegreverne drages frem
52. Fedtet pakkes

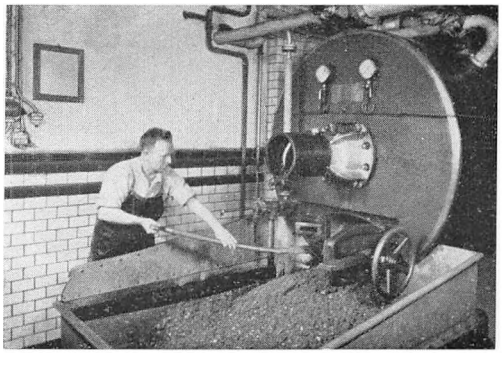

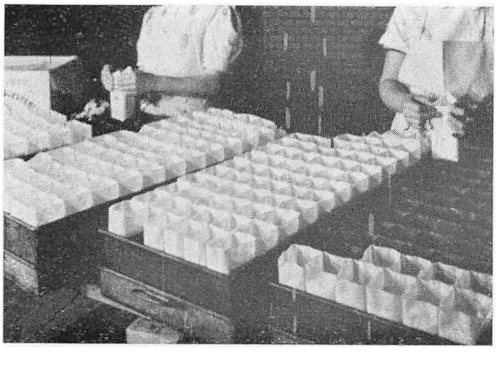

53. Fedtpresserne i Virksomhed

54. Tarmmester Hans Daum

55. Interiør fra Tarmrenseriet

56. Pølsefabriken

57. Interiør fra Pølsefabriken

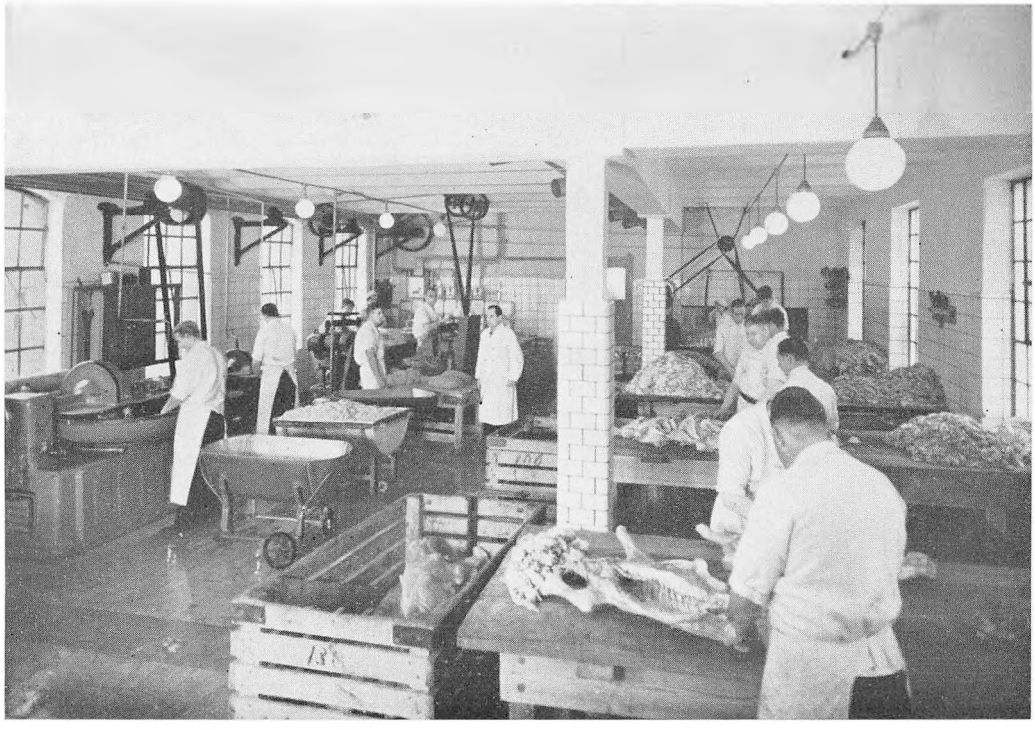

58. Pølsestopperne i Virksomhed
59. Pølserne pakkes i Daaser
60. Leverpostejen bages
61. Fremstilling af Rullepølse
62. Fremstilling af Salater
63. Pølserne i Saltekælderen
64. Kødkager i Stabler

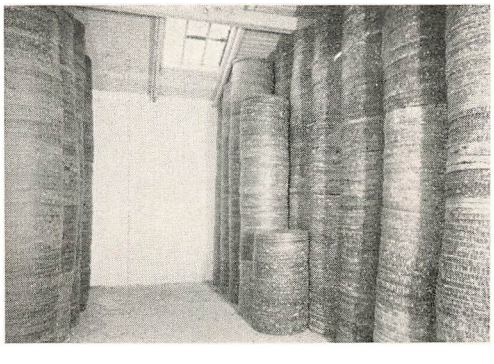

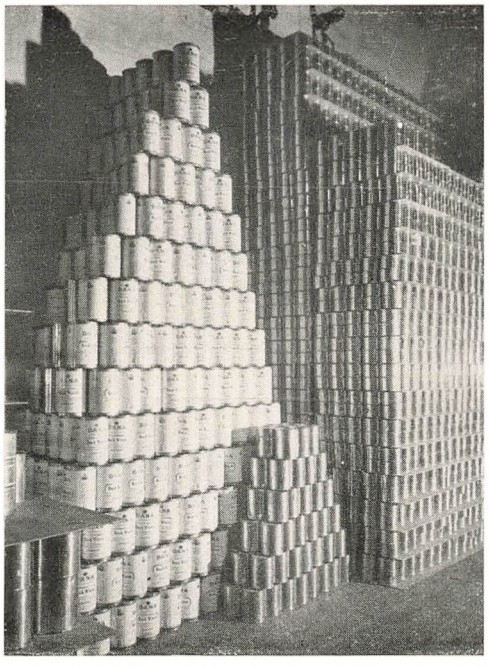

65. Spegepølse til Lagring

66. Et Hjørne af Konserveslageret

67. Kødekstrakten tappes paa Flasker

68. Kødekstrakten pakkes

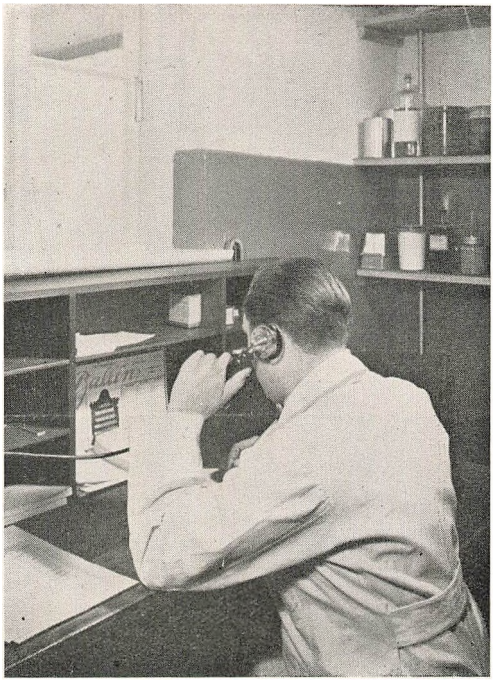

69. Pølsemester Oscar Werdo paa sit Kontor

70. Maskinmester August Schiller paa sit Kontor

71. Slagteriets Kraftcentral

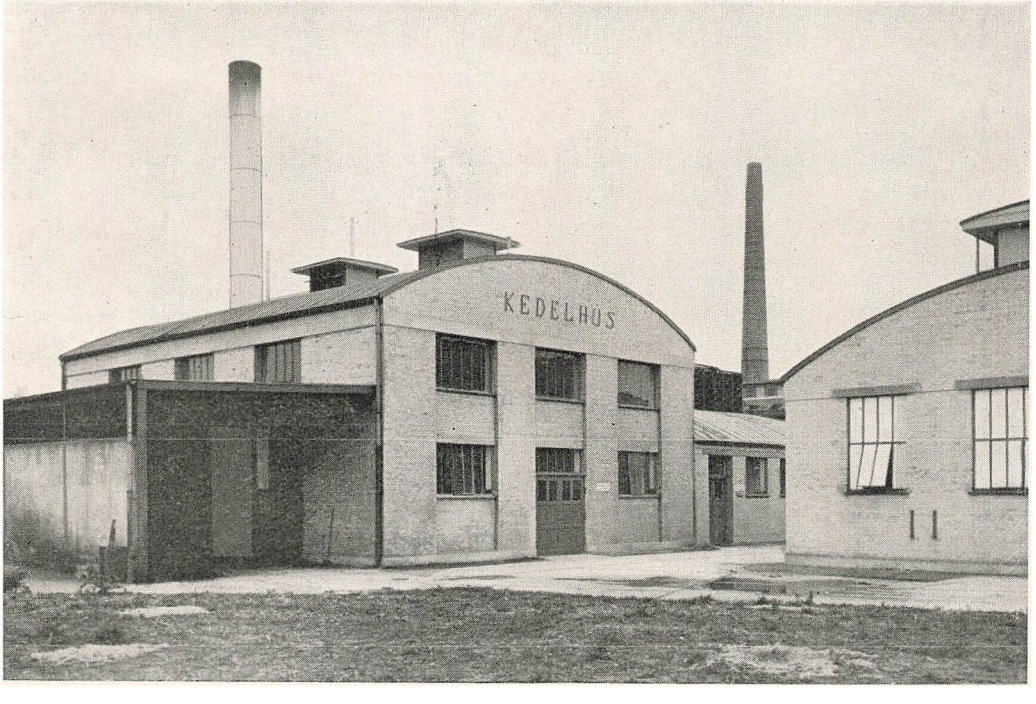

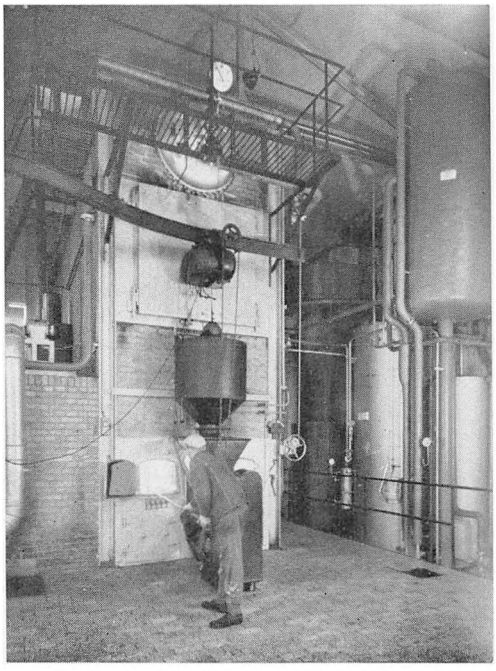

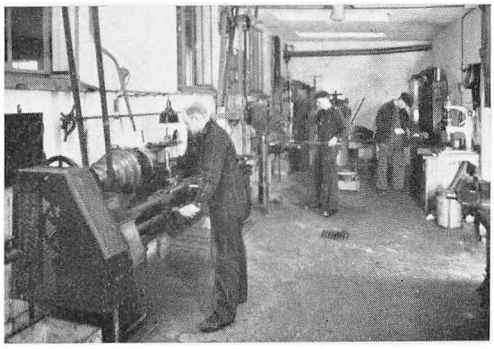

72. Interiør fra Kedelhuset
73. Slagteriets Maskinværksted
74. Slagteriets Smedje
75. Interiør fra Maskinhallen

76. Fra Engros-Ekspeditionen

77. Fra Engros-Ekspeditionens Kontor

78. Dyrlægerne ved Trikinundersøgelser og Bakteriedyrkning

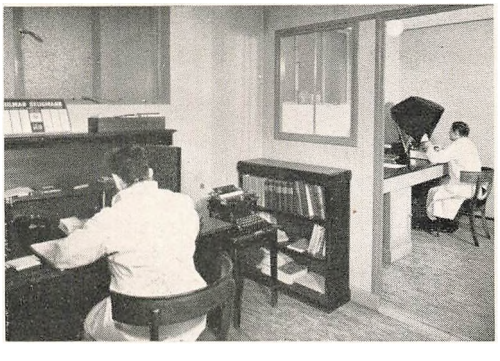

79. Forretningsbestyrer Hansen præsenterer en Skinke

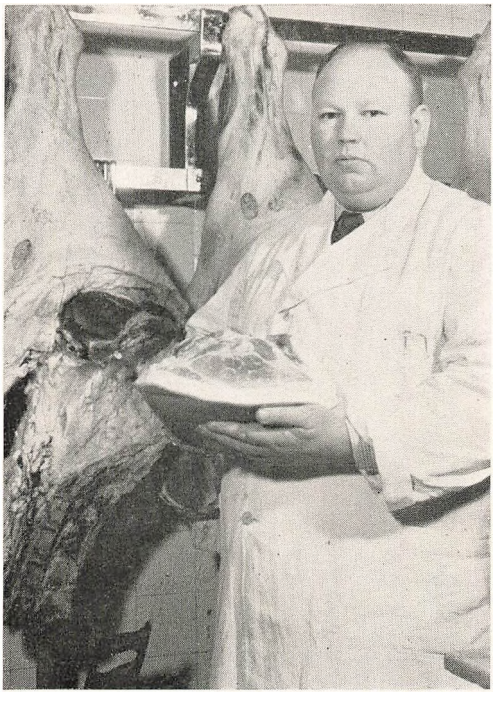

80. Juleudstilling i Slagteriets Udsalg

81. Ved Disken i Slagteriets Udsalg

